

Belgeler / Documents

**BÜYÜK MİLLETLERDEN JAPONLAR VE
JAPONYA***

(Satı Bey tarafından: Japonya ve Japonlar, Japonların
Seciyeleri: Suret-i Terkileri)

Günümüz Türkçesine Çevirenler

Ökkeş NARİNÇ & Ferdi AKALAN*****

Öz: Bu çalışma Mustafa Satı Bey'in 2 Mayıs 1913 tarihinde İstanbul'da Japonya ve Japonlar hakkında verdiği konferansı ihtiva etmektedir. İlgili konferansta Avrupalılar ile temas eden milletlerin zayıfladığından bahseden Mustafa Satı Bey; bu zayıflığı yenen milletlere tek bir örnek olduğunu ve onun da Japonya olduğunu ifade etmiştir. Çalışmada Japonya'nın konumu ve coğrafi özellikleri ile birlikte onun gelişim sürecinin nasıl gerçekleştiğine işaret edilmiştir. Aynı zamanda Japonların kimler oldukları ve nereden geldiklerine dair bilgiler verilmiş, Japon kültürü hakkında detaylı bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise Türk milletinin gelişmiş milletler seviyesine gelmesi için neler yapması gerektiğine yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine çevrilen bu çalışmanın her sayfasının alt kısmında dipnot şeklinde sözlük oluşturulmuştur. Metnin orijinal halinin korunması amacıyla bu usul benimsenirken, Konferans metninin orijinal hali de çalışmanın sonunda sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Satı Bey, Japonya, Japonlar, Konferans, İstanbul.

JAPANESES AND JAPAN FROM MAJOR NATIONS

Abstract: This study includes the conference given by Mustafa Satı Bey on May 2, 1913 in Istanbul on Japan and the Japanese. Mentioning that the nations that came into contact with the

* Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri Müteferrik, Demirbaş No: 6353.

** Doç. Dr. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi ABD., onarinc@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9486-8956.

*** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tarih Bölümü Öğrencisi, akalanferdi@gmail.com.

Europeans were weakened in the related conference, Mr. Mustafa Satı said; He stated that there is only one example for the nations that overcome this weakness, and that is Japan. In the study, it was pointed out how Japan's development process took place along with its location and geographical features. At the same time, information about who the Japanese are and where they came from is given, and detailed information about Japanese culture is presented. In the last part of the study, recommendations were made about what the Turkish nation should do to reach the level of developed nations. A dictionary in the form of footnotes has been created at the bottom of each page of this study, which was translated from Ottoman Turkish to today's Turkish. While this method was adopted in order to preserve the original version of the text, the original version of the conference text was presented at the end of the study.

Key Words: Mustafa Satı Bey, Japan, Japanese, Conference, Istanbul.

VATAN İÇİN

Konferans Kütüphanesinin birinci cüzü.

Satı Bey'in beş konferansı

Vatan Fikri-Terbiye-i Vataniye-Vezaif-i Vataniye

Müdafaa-i Milliye-Prusya'nın İntibahı ve Fenihta'nın Nutukları

Avrupa Bizi

NASIL TANIYOR

Konferans Kütüphanesinin ikinci cüzü.

İsmail Hakkı Bey'in bir konferansı

Avrupa bizi nasıl tanıyor? – Biz kendimizi Avrupa'ya nasıl tanıtmalıyız?

Mahal-i Tevzi'leri: Kütüphane-i İslam ve Askeri

BÜYÜK MİLLETLERDEN JAPONLAR, ALMANLAR

İki Konferans

Satı Bey tarafından: Japonya ve Japonlar
Japonların seciyeleri: Suret-i terkileri
Faik Sabri Bey tarafından: Almanya ve Almanlar
Almanların seciyeleri; Suret-i terkileri

“Kadr” Matbaası
Der-saadet-i Sultan
Hamam-1329

311

1329

Japonya ve Japonlar

(Satı Bey tarafından)
(Şark Tiyatrosunda verilen bir konferanstan)
-19 Nisan 1329-

Kurun ve Stanin nihayetinden beri geçen asırların tarihi, hemen hep Avrupa devlet ve milletlerinin maddi ve manevi muvaffakiyet ve muzafferiyetleri ile dolmuş gibidir. Bu asırlar zarfında kuvvet ve medeniyet, sanat ve ticaret, nüfuz ve hakimiyet...hep Avrupalıların - kıtalarında kalan veya başka kıtalara muhaceret eden Avrupalıların-inhisari¹ altına geçmiştir; “Avrupalı” ailesi haricinde kalan eski millet ve devletler, Avrupalılarla temas ve müsademe² ettikçe zayıflamış, küçülmüş, azalmıştır...

¹ Tekel.

² Çarpışma, çatışma.

Bu umumi kanuna bir istisna teşkil etmek şerefi – Avrupa ile temas ve müsademe neticesinde ezilmedikten başka kuvvetlenmek saadeti-şimdiye kadar, yalnız bir millete, yalnız bir devlete nasip olmuştur; bu millet Japon Milleti, bu devlet Japon Devleti’dir.

Bugün Japonlar, dünyanın en büyük devletleri arasında ehemmiyetli bir mevki tutuyorlar, en büyük milletleri derecesinde bir kuvvet ve medeniyete sahip bulunuyorlar...

Onlar, bu kuvvet ve medeniyetlerini pek az bir zaman zarfında – hiçbir millete müyesser³ olmayan bir süratle – kazanmışlardır; bundan yarım asır kadar evvel dünyadan bihaber-Kurun-ı ahirenin keşiflerinden, ihtiralarından⁴, muvaffakiyetlerinden, inkılaplarından gafil – bu sübutun vasatai⁵ bir halde, yaşarken... otuz sene içinde bütün müesser-i medeniyeyi⁶ iktibas⁷ ve temsil etmişler; bir sülüs⁸-i asr zarfında bütün manasıyla **mütemeddin**⁹ ve **muassır**¹⁰ bir millet haline gelmiş, bütün manasıyla **kavi**¹¹ ve **muazzam bir devlet** vücuda getirmişlerdir..

Şimdi dünyanın her tarafında, Japonlar “süratle terakkinin¹² en mucizeli bir timsali” makamında telakki¹³ ediliyorlar.

Bizim gibi, terakki yolunda çok geri kalmış olan, artık büyük bir süratle ilerlemek mecburiyetinde bulunan milletler için Japonlar, en büyük ehemmiyetle tetkik edilmek lazım gelen numunelerdendir.

Bugün, işte bu mülâhazaya binaen derki, Japonlardan bahsetmek, ba-husus onların ne suretle terakki etmiş olduğunu göstermek... istiyorum.

³ Kolaylıkla olan, kolay gelen.

⁴ İcat, buluş, keşif.

⁵ Orta, bir şeyin arası.

⁶ Tesir eden medeniyet. Etkileyen medeniyet.

⁷ İstifade etmek, almak.

⁸ Üçte bir.

⁹ Uygur.

¹⁰ Aynı yüzyıl içinde yer alan.

¹¹ Kuvvetli, varlıklı, zengin, gelişmiş.

¹² İlerleme, gelişme.

¹³ Anlayış, görüş, değerlendirme.

Japonlar, pek mütecanis¹⁴ bir millettir. Fi'l-vaka¹⁵ “Yezu” adasında Aynuisminde asıl¹⁶ japonlardan pek farklı ibtida'i¹⁷ bir kavim vardır, fakat bu kavmin efradı¹⁸ onsekiz yimibinden ibarettir.

Japonlar umumiyetle¹⁹ kısa boylu, kavi²⁰ bedenli, mütenasib²¹ endamlıdır; gözleri mail²² saçları düz, uzun ve siyah, sakalları ve bıyıkları pek az ve seyrekdir; bedenlerinde kıl yoktur. Derilerinin rengi sarıdır; bu sarılığın, beyaza çalan soluk sardan kuru yaprağı andıran “esmer sarıya” kadar birçok anadı²³ vardır.

Bu evsaf²⁴ gösteriyorki, japonlar esasen Moğol ırkıdandır; fakat halis²⁵ Moğol değildir. Ağleb²⁶ ihtimale göre Japonyanın eski sekencesi²⁷, Aynu'lar ile Malez'ler idi.; Moğollar, sonradan geldi ve Japonlar Moğolların bu eski sekene ile ihtilatından²⁸ çıktı. Fakat bu ihtilatlar, hep ez-mine-ikablü't-tarihiye²⁹ zarfında vuku³⁰ buldu; Japon kavmi ezmine-i tarihiye zarfında miladdan yedi asır evvelinden beri, ırkı tesalüblerden³¹ masun kaldı.³²

Bu itibar ile denilebilirki, japonlar dünyanın en eski milletlerindendir; onlar, memleketlerinin – bütün manasıyla – yerlisi ve sahibidir: la-akal³³ yimibeş otuz asırdan beri şimdiki vatanlarında yaşamış , ve bu uzun asırlar zarfında kanını başka milletlerin kanı ile karıştırmamıştır.

¹⁴ Aynı cisten, homojen

¹⁵ Aslında gerçekte

¹⁶ Asıl, kök, gerçek

¹⁷ ilkel

¹⁸ Fertler, bireyler

¹⁹ Bir şeyin herkese ait olması

²⁰ Sağlam, güçlü kuvvetli.

²¹ Uygun uyumlu

²² Eğimli

²³ Anlar, zaman, tür, şekil.

²⁴ Vasıflar özellikler

²⁵ Saf, som, katışıksız.

²⁶ Genellikle, çoğunlukla

²⁷ Oturanlar, sakinler

²⁸ Karışma, görüşme, kaynaşma

²⁹ Tarih öncesi zamanlar

³⁰ Meydana gelme, cereyan etme

³¹ Çapraz, bitişme, üstüne binme

³² Korunmuş, saklanmış

³³ En azından, hiç olmazsa

Umumiyetle memleketler, üstlerinde yaşayan milletlerin ahvali³⁴ üzerine ehemmiyetli bir tesir icra³⁵ eder; onun için her milletin ahval-i ruhiye ve ictimaiyesi ile yaşadığı memleketin ahval-i coğrafya ve tabiiyesi arasında az çok sıkı bir irtibat ve münasebet görülür; bu irtibat ve münasebet bi'l-hassa “eski yerli” olan – çokdan beri yerleşmiş ve başka milletlerle ihtilattan masun³⁶ kalmış bulunan – milletlerde bir kat daha sıkı olur. Japonlar, uzun asırlardan beri “vatan ve kan” değişdirmemiş muhaceret³⁷ ve ihtilat etmemiş – oldukları için, bi't-tabi³⁸, yaşadıkları memleketin şeraitinden³⁹ pek çok müteessir⁴⁰ olmuşlardır. Onun için “Japon milleti” ile “Japon memleketi” arasında – “Japonlar” ile “Japonya” arasında – pek şiddetli bir irtibat ve tevafuk⁴¹ görülmektedir:

Japonların vatani, bahr-ı muhit-i kebir⁴² içinde bir takım adalardan müteşekkil bir memleketdir. Fi'l-vak'a, şimdi “Kore” ile “Liyaodong” şebe⁴³ cezireside⁴⁴ Japonyanıneczasındandır⁴⁵ fakat bunlar birer müstemleke⁴⁶ demektir; asıl Japonya, bütün manasıyla bir adalar memleketidir. Dört büyük ada ile dörtbin kadar küçük adadan müteşekkildir.

Bu adaların sahilleri çok girintili çıkıntılı, dahilleri çok dağlı derelidir; arazalarında tatlı meyiller az, münhani⁴⁷ ve sarp hatlar çoktur. Onun için manzalarında – emsali dünyanın pek az taraflarında görülen – büyük bir tenvi⁴⁸ ve letafet⁴⁹ vardır.

Japon adaları, birtakım sıcak deniz akıntılarının uğrağı üzerindedir: onun için iklimleri aynı arazadaki memleketlerinkinden daha mutedildir, dağları, dereleri, otlar ve ağaçlarla örtülüdür; havaları hemen daima bahar ile meşbu⁵⁰ ve berraktır. Bu baharlılık ve berraklık, eşbahı⁵¹ hakikattekinden daha yakın göstermekte, bütün

³⁴ Haller, durumlar

³⁵ Yürütme, yapma

³⁶ Korunmuş, saklanmış

³⁷ Göç

³⁸ Doğal olarak

³⁹ Koşul

⁴⁰ Üzgün, etkilenen

⁴¹ Uygun gelme

⁴² Büyük okyanus, pasifik okyanusu

⁴³ Benzeşme

⁴⁴ Ada.

⁴⁵ Parça, kısım.

⁴⁶ Sömürge, koloni

⁴⁷ Eğri, kamburlu

⁴⁸ Çeşitlendirme

⁴⁹ Hoşluk, yumuşaklık

⁵⁰ Dolu, tok, doygun

⁵¹ Şahıslar, cisimler

renklere parlaklık, bütün şekillere vuzuh⁵² vermektedir; onun için manzaralardaki letafeti çok artırmaktadır.

Japon adaları kamilenvolkanidir; üzerlerinde volkanlar ve volkani tabakalar çoktur. Bu volkaniarazada' zelzelerbi'tabi' eksik olmaz gibidir; Japonya dünyanın en sık zelzeleli memleketlerindedir.

Japonyanın zelzelelerden başka bir afet-itabiyyesi daha vardır: "tayfun" ismi ile yad edilen şiddetli kasırgalar bunlar japon denizlerinin mahsusatındandır; bu denizlerde ve sahillerde sık sık hasarlar yapmaktadır.

Hulasa⁵³ Japonya'da tabiyat güzel fakat haşindir.

Bu tabiyatın a'ksi tesirleri, Japonların ruhunda ve tarihinde büyük bir vuzüh⁵⁴ ile tecelli etmektedir.

Japonyanın adalardan müteşekkil ve denizlerle muhat⁵⁵ olması onu harici istilalardan masun bırakmıştır; Japonlar bütün ezmine-i tarihiye zarfında, tabii bir "sedd-i Çin'in" muhafazası altında yaşamış gibidir. Tarih Japonya seknesi ile Asya seknesi arasında yalnız iki müsademe⁵⁶ haber vermektedir: Japonlar yimibeş otuz asırlık tarihlerinde topu topu bir defa harice hücum etmişler, bir defa da haricden bir hücumu uğramışlardır; bir defa Koreyi istila etmişler, fakat orasını uzun müddet muhafaza edemeyerek tahliyeye mecbur olmuşlardır; bir defa **Kubilay Han** donanmasının ta'arruzunu görmüşler, fakat bu ta'arruzda sühuletle⁵⁷ def'e muvaffak⁵⁸ olmuşlardır...

Japon adaları ile Asya sahilleri arasındaki deniz, büyük istila ordularının geçmesine mani' olacak derecede geniş isede, fikri ve ticari ahz⁵⁹ ve itaya⁶⁰ hail⁶¹ olacak derecede sü'bü'l-mürur⁶² değildir: onun için japonlar, adalarında Asyalıların istilasından masun kalmakla beraber medeniyetinden bi-haber kalmamışlar, Çin'den ve Kore'den sanat ve medeniyet almışlardır; Çinlilerin bütün hüner ve sanatlarını öğrenmişler, onların yazılarını, almışlar, dinlerinden ve ahlaklarından bile istifade etmişlerdir...

⁵² Açıklık

⁵³ Özetlemek, kısaca

⁵⁴ Açıklık, aydınlık

⁵⁵ Çevrili, kuşatılmış

⁵⁶ Çarpma, çatışma

⁵⁷ Kolaylık

⁵⁸ Başarılı, başarmak

⁵⁹ Alma, alıp kabul etme

⁶⁰ Verme, ödeme

⁶¹ Korkunç

⁶² Geçiş yolu.

Japonya'da tabiatın güzelliği ahalinin ruhu üzerine derin bir tesir yapmış, onları pek "bedayiperest" bir hale getirmiştir. Dünyada Japonlar kadar tabiyata meftun,⁶³ zarafete meclub⁶⁴ bir millet yoktur. Bu meftuniyet ve meclubiyetin, bu beyadiperestlik eserleri onların herşeylerinde – evlerinde, elbiselerinde, tuvaletlerinde, bağçelerinde hatta mağbetlerinde – büyük bir vuzuh ile görülür: bütün Japon mağbetleri latif⁶⁵ manzaralı birer mesire,⁶⁶ çiçekli ve ağaçlı birer bağçe gibidir; bütün Japon mamulatında büyük bir incelik ve güzellik vardır.

Japonya'da zelzelelerin sık sık olması, yapı taşlarının az bulunması, ahaliyi hep ahşab meskenler inşasına mecbur etmiştir. Orada evler umumiyetle tahtadandır ve son derecede hafiftir; dahili bölmeler – paravanlar gibi – kağıdlı çerçevelerden müteşekkil ve müteharriktir.⁶⁷ Büyük mağbetler bile ahşabdır...

Japonya'da arazinin – arazalılığı ve volkanlılığı sebebiyle – ziraate kabiliyetli kısmı azdır; bu kısmın mesahası⁶⁸ mesaha-i umumiyenin ancak onikide biri kadardır. Böyle olduğu halde nüfus gayet çoktur: şimdi – müstemlikat nüfusu hesaba katılmadığı halde – asıl Japonya'nın nüfusu elli milyondan fazladır. Bu hesaba göre kilometre başına yüz otuz sekiz nüfus isabet ediyor demektir. ; bazı taraflarda bu miktar üçyüze bile baliğ⁶⁹ olmaktadır...

Böyle zelzeleli, kasırgalı ve volkani topraklı bir memleketde bu kadar insanların bu derecede kalabalık olarak yaşayabilmesi tabi'dirki ancak çok çalışkan olması ile kabil olabilir. Fi'l-vak'a öyledir: Çalışkanlık, Japonlarda bir sıfat-ı⁷⁰ esasiyedir. Onlarda çiftçilik tıbbı bahçıvanlık gibidir; orada çiftçi daima küçük olan tarlasında, bir bahçede imiş gibi çalışır, ve bu sayede ondan ailesini geçindirecek kadar mahsül alır...

Japonya'da ikiyüz binden fazla mağbed vardır; bununla beraber din hususunda taassub⁷¹ yok, bilakis⁷² büyük bir müsa'ife⁷³ mevcuttur : Japonların eski dini "Şinto" mezhebi idi ; sonra oraya "buda" ve "Konfüçyüs" mezhepleri, daha sonra Hristiyanlık – Katoliklik, Protestanlık, ortodoksluk – ve en nihayet İslamlık da girdi. Şimdi, orada bütün bu din vemezhebler birbirleri yanında, birbirlerine taaruz etmeden, hatta bazen birbirleri ile kanşarak yaşıyorlar; bir mabedin⁷⁴ bir tarafında

⁶³ Tutkun, aşık

⁶⁴ Aşık, tutkun, celbedilmiş

⁶⁵ Hoş, yumuşak

⁶⁶ Gezinti yeri

⁶⁷ Hareket eden, kıpırdayan

⁶⁸ Ölçüm

⁶⁹ Olgun yaşına gelmiş, yetişkin

⁷⁰ Özellik, vasıf

⁷¹ Fanatiklik, katı yandaşlık

⁷² Aksine, tersine

⁷³ Uyum.

⁷⁴ Tapınak, ibadethane

Şinto⁷⁵ ayinleri yapıldığı halde öbür tarafta Buda ayinine göre ibadet edildiği çok olur. Bir şahsın Buda mezhebine göre ibadet ettikten sonra Hristiyan kilisesine girdiğide çok görülür.

Bu muhtelif ⁷⁶ mezhepler arasında en ziyade münteşir⁷⁷ olanları Şinto ve Buda mezhepleridir. öbür mezheplere salık⁷⁸ olanların yekünü çok değildir. Fazla olarak bunlarda aynı zamanda “Şintoyi”⁷⁹ dir. Bir Japon, hangi din mezhepde olursa olsun mutlaka Şinto mezhebinedemerbutdur.⁷⁹ Bu mezheb, Japonların milli dinidir. Esası “tabiata ve ecdada hürmet ve prestij⁸⁰” den ibaret gibidir.

Şintoilerin tapındığı ecdad, yalnız aile ecdadı değildir; Şinto ilahları arasında Japon ailesi ecdadının, bilhassa hükümdar hanedanı ervahının da pek ehemmiyetli bir mevkisi vardır.

Japon hanedan hükümdarisi dünyanın en eski hanedanıdır. Japon tarihlerinin kaydına göre ilk hükümdar sayılanMikado⁸¹ “Yamato” dur; onun saltanati milattan yedi asır evvele tesadüf eder. O vakidden beri, Japonya’da hep onun ahfadı hüküm sürmüştür. Şimdiki Mikado, bu hanedanın yüz yirmi dördüncü padişahıdır.

Japonların itikadına ⁸² göre bütün bu hükümdarlar güneş ilahesinin⁸³ Amaterasuneslindedir; onun için mukaddesdir.⁸⁴ Onlar halka hiç görünmez, halk ile hiç temas etmez, devleti saray nazırı ve baş kumandan makamında olan “Şogun”lar⁸⁵ vasıtasıyla idare ederdi. On ikinci asr-ı miladide Şogunluk makamı irsi bir makam haline geldi: pederden evlada intikal etmeğe başladı... bu sebeble Şogunların nüfuzu gittikçetezayüdetdi. Nihayet on yedinci asr-ı miladide büsbütün “mutlak” oldu. Artık hükümet kamilen⁸⁶ Şogunların elinde idi. Onlar zahiren⁸⁷ Mikadonun namına – her istediklerini yapıyorlar, fiilen tam bir hükümdar gibi icra-yı saltanat ediyorlardı.

Avrupalılar ile Japonlar arasındasiyasi münasebet başladığı vakit, bundan yarım asır kadar evvel – Japonya’da, hükümet işte böyle bir Şogunun elinde bulunuyor, onun

⁷⁵ Japonların geleneksel dini

⁷⁶ Türlü, farklı

⁷⁷ Yayılmış dağılmış, duyulmuş.

⁷⁸ Tarikat mensubu

⁷⁹Bağlı

⁸⁰Tapınma

⁸¹ Yüce kapı, hükümdar

⁸² İnanç

⁸³Tanrıça

⁸⁴Kutsal

⁸⁵ Japonya’da askeri bir rütbe olmakla beraber tarihsel bir ünvanı vardır.

⁸⁶Tamamen

⁸⁷Görünüşte

üstünde olan Mikado ise yalnız lafzi ve manevi bir saltanat sürüyor idi... ve bu fiili hükümdar ile manevi hükümdarın her birisi başka başka birer payitahtta oturuyor idi.

O vakit Japonya'da bir nevi' derebeylik ve askeri zadenlik⁸⁸ var idi : manen⁸⁹Mikodaya ve fiilen Şoguna tabi olarak – zemet ashabi⁹⁰ makamında – üçyüz kadar beymevcud idi, bunlara “Daimyo” denilir idi ; bu beglerden her birinin mayetinde maiyetinde de sıpahi makamında bir takım askerler var idi, bunlarada “ Samuray “ ismi verilir idi. Daimyolar ile Samuraylar bir sınıf-ı mümtaz teşkil ederve hep halkın semerat-ı⁹¹ mesaisi ile yaşarlardı...

Samuray çocukları silahşörlüğe mertliğe alışdırılır; ölüm ve intihar manzaraları karşısında bulundurula bulundurula ölümden hiç korkmaz bir hale getirilir idi. Samuraylar namus lekelerini temizlemek için intiharı vazife sayarlardı; bir cinayetle mahkûm oldukları vakide ahad-ı nas⁹² gibi idam edilmez, resmen intihara davet olunurlardı. Her samuray uzun bir kılıç ile kısa bir hançer taşırdı; kılıcı muharebede hançeri – icab ettiği vakit – intiharda kullanırdı. Samurayların intiharı büyük bir soğuk kanlılığa – fevkalade bir istihkar⁹³ hayata – ihtac? gösterecek bir tarzda: karnı deşmek sureti ile, vukua gelir idi. “harakiri⁹⁴” ismi verilen bu intiharı sabit, mu'ayyen⁹⁵, mufassal⁹⁶ adab ve usulü var idi.

Harakiri yapacak olan adam, yere diz çökerek oturur, entarisini yukarıya kaldırarak karnını açar, hançeri eline alarak karnına saplar idi. bu suretle deşilen karnından bağırsakları dışarıya çıktığı sırada, arkasında ayakda duran bir dostu boynuna bir kılıç indirerek ölümüne kolaylaştırırdı. Fakat başkalarının bu yoldaki muavenetlerini⁹⁷ bile red eden, bağırsaklarını elleriyle çekib çıkardıktan sonra büyük bir metanetle, irkilmeden,⁹⁸ inlemeden ölüme intizar eden – samuraylarda görülür idi...

Japonlar, Avrupalılarla temas ettikleri vakit, işte bu halde idiler: medeniyetçe tamamen Çinliler gibi idiler, fakat ahlakça ve hayat-ı ictimaiyece onlardan farklı

⁸⁸ Soylu, meşhur, asalet

⁸⁹Gönülden

⁹⁰ Dost, arkadaş

⁹¹ Meyve, ürünler

⁹² Sıradan insanlar, halktan birisi

⁹³Aşağılama

⁹⁴Japonlara özgü, onurunu korumak ya da sevilen birinin ölümü durumunda başvuru, karnı bıçakla yatay olarak deşerek kendini öldürme biçimi.

⁹⁵ Sabit, belli, ölçülü

⁹⁶ Bilinen.

⁹⁷ Yardım, yardım etmek

⁹⁸Korkmadan

idiler. Bütün japonlarda çalışkanlık, tabiyata ve mahasine⁹⁹ meftuniyet,¹⁰⁰ din hususunda müsaafegarlık,¹⁰¹ hanedan-ihükümdarıye hümet... var idi. Bi'l-hassa samuraylarda, bunlardan başka, büyük bir mertlik ve cesurlukda mevcut idi : hayatı istihkar etmek, ölümden korkmamak onlarca bir tabiat-ı saniye gibi idi..

Japonların Avrupalılarla ilk temasları on altıncı asr-ı miladının ortalarında vukua geldi: Japonya'ya en evvel ayak basan Avrupalı, Portekiz seyyahlarından “ Fernan – MendenezPento “ dur. Bu seyyah 1542 tarihinde, bir Çin kayığı ile Japonya sahiline çıkmış, memleketine dönünce keşfinden alemi haberdar etmeğe çalışmış idi. Onun Japonya hakkındaki tasvirleri ibtidayalan zan edilmiş idi; ona yalancı manasında olan “ mendez “ lakabı verilmeside bundan ileri gelmiş idi. mâmafih¹⁰² çok geçmeden bu yeni memleketin hayali olmadığı anlaşıldı : Japonya'ya takım takım seyyahlar, misyonerler, tüccarlar gitmeğe başladı.. bu ilk temaslar Japonya'ya tüfek ve Katoliklik girmesine sebep oldu : Japonya'da tüfeklerin istimal¹⁰³ ve imali süraatletaammüm¹⁰⁴etdi. Katolikde epeyce süraatle yayılmaya başladı: otuz sene içinde yüz elli bin Japon katolikliği kabul etmiş, ve Japon toprağı üzerinde iki yüz kilise inşa edilmiş idi.

Bu ilk münasebetler, Japonlara seyhath ve ticaret merakıda verdi: artık japonlarda büyükçe gemiler yapıyor, seyhath ve ticaret ediyor, hatta Avrupaya kadar bile gidiyordu..

Hükümet, bu hallere karşı ibtidalakayd¹⁰⁵ kaldı ; fakat, sonra, hariç ile münasebetin çoğaldığını görünce memleketin istilaya uğramasından korkdu ; Avrupalılar ile münasebeti tahdid¹⁰⁶ için tedbirler ittihaz¹⁰⁷ etmeğe başladı : 1617 senesinde ecnebilerin iki limandan başkasına girmesini menetdi ; dört sene sonra Japonlarında memalik-i ecnebiyye gitmesini yasak etdi; üç sene sonra bu memnuuiyyeti¹⁰⁸teyid için limanlarda ne kadar büyük gemiler varsa hepsini yakdırdı ; ondan sonra öyle büyük gemiler inşasındamemnuuiyyet altına aldı ; nihayet memleketde ne kadar ecnebi varsa hepsini tard¹⁰⁹etdi : artık Japonların memalik-i ecnebiyye gitmesi imkanı kaldırıldığı gibi ecnebilerin Japonya'ya gelmeside yasak edilmiş idi. yalnız

⁹⁹ İyilikler, güzellikler

¹⁰⁰ Tutkunluk, aşıklık

¹⁰¹ Yardımlaşmak, bir kimse ile adavet dişmek

¹⁰² Bununla birlikte

¹⁰³ Kullanma, yapılma

¹⁰⁴ Genelleşme, yayılma

¹⁰⁵ Kayıtsız. Alakasız. Karışmayan. Kıymet ve ehemmiyet vermeyen. Aldırış etmeyen

¹⁰⁶ Sınırlandırmak, kötölemek

¹⁰⁷ Alma, kabul etme

¹⁰⁸ Yasak olma hali

¹⁰⁹ Kovma, görevden uzaklaştırma

Çinliler ile hollandizler¹¹⁰ hakkında istisnai bir muamele gösterilmiş, memnuiyyet onlara teşmil¹¹¹ edilmemiş idi ; şu kadar varki onlara verilen müsadede bir çok kayıtlar ile takyid¹¹² edilmiş : Çinlilerin yalnız “ Nagazaki “ de bulunmalarına müsadde edilmiş, Hollandizlere gelince, onlar bu şehrin karşısındaki – tulu¹¹³ yüz seksen beş, arzı yetmiş dört metreden ibaret – küçük bir ada üzerinde – “ Deşima “ adası üzerinde – ikamete mecbur tutulmuş idi..

Bu suretle, Japonya tekrar Avrupadan büsbütün ayrı yaşamağa başlamış idi..senede yalnız bir defa bir Hollandez gemisi Nagazaki limanına gelir, deşima adasına mal getirib götürür idi.. oradaki Hollandezlerde, o küçük adadan dışarıya çıkamayarak, arada sırada ancak birkaç Japon ile görüşerek, memleketlerinden topu topu senede bir defa haber alarak, bütün dünyadan mücerred¹¹⁴ ve münzevi¹¹⁵ bir halde yaşarlardı..

Ve bu hal iki asırdan ziyade devam etdi: iki iki yüz otuz sene, Japonya dünyadan ayrı olarak, başka memleketlerde olandan bitenden büsbütün gafil¹¹⁶ bir halde..yaşadı; iki iki yüz otuz senene bir Japon ecnebi memleketlerine gidebildi, ne de bir ecnebi Japonyaya girebildi...

Japonyanın bütün dünyaya karşı ihtiyar¹¹⁷ ettiği bu tecrid¹¹⁸ nihayet, on dokuzuncu asrın ortalarında Amerikanıncebr¹¹⁹ ve tazyiki¹²⁰ ile bozuldu:

Amerika hükümeti, 1853 de Japonya sularına “ AmiralPeri “ nin kumandası altında dört gemi gönderdi, ve Japonya hükümetinden birkaç limanın Amerika ticaretine açılmasını talebetdi. Bu hadise o vakit icra-yı hükümet eden Şogunu telaşa düşürdü. Şogun bu ehemmiyetli meselede kendiliğinden bir iş yapmaktan çekinerek Mikadoya müracetetdi, vukua gelen talebe karşı ne yolda hareket etmek lazım geldiğini istizan¹²¹ etdi. Mikado hemen cevap-ıred verilmesini emretti. Aynı zamanda gemilerin bir an evvel tebaüdüne¹²² da’al¹²³ etmeleri için “ İse “ mabedi rahiblerinede haber gönderdi.

¹¹⁰ Hollanda

¹¹¹ Şamil kılmak, ihata eylemek

¹¹² Kayıt ve şarta bağlama, şart koşma

¹¹³ Uzunluk

¹¹⁴ Soyut

¹¹⁵ Çekilip tek başına bir tarafta duran

¹¹⁶ Habersiz

¹¹⁷ Katlanmak, razı olmak, istemek

¹¹⁸ Soyutlama

¹¹⁹ Zorlama

¹²⁰ Sıkıştırma, daraltma, basınç

¹²¹ İzin isteme

¹²² Uzaklaşma

¹²³ Telef, ziyan etmek

Şogun Amiral Periyecinebiler hakkındaki fermanlardan bahsetti, talebin o sırada İsa'fi¹²⁴ kabul olamayacağını söyledi. Amiral daha ziyade ısrar etmesizin Japon sularından ayrıldı, mamafih tekrar gelib katı¹²⁵ bir cevap isteyeceğini tebliğ etti...

Yedi aysonra amiral tekrar geldi; bu sefer maiyetindeki gemiler dokuz tane idi, bunların üçü buharlı idi. Şogun Amiralin ısrar ve tehdidi karşısında mukavemetin¹²⁶ imkansız olduğunu anladı, ve Amerika ticaretine iki liman açmağa müvafakiyet¹²⁷ ederek bu hususda bir muahedename imzaladı..

Bu muahede ahali arasında büyük bir adm'ı memnuniyete, şiddetli bir galeyana sebeb oldu. halbuki Amerika bu muahide ve müsaade¹²⁸ ile de iktifa¹²⁹ etmiyordu : birkaç limanın daha ticarete açılmasını ve tebasının Japon kanunlarından hariç tutulmasını istiyordu...

Şogun pek müşkil bir mevkiye gelmiş idi: Avrupalıların Çine karşı açtıkları harbden haberdar olmuş , bu harb esnasında Çinlilerin Avrupa askerine nasıl mağlub olduğunu öğrenmiş, Çinin akıbetine uğramamak için istenen şeyleri yapmak lazım olduğunu anlamış idi.. aynı zamanda, asırlardan beri ecnebi yüzü görmeyen ahalinin, ilk müsaade üzerine bile ne kadar galeyana geldiğini de görmüş, yeni müsaadelerin bu galeyanları kat kat daha ziyade şiddetlendireceğini de anlamış idi.. Bununla beraber, Şogun hariçden gelecek tehlikenin dahili tehlikeden daha büyük olacağını takdir etti, onun için 1858'de Amerika ile birincisinden daha müsaadekarane bir muahede imzaladı. Bu muahideye göre Japonya, Amerika ticaretine altı liman açıyor, Amerika emtiasından¹³⁰ yüzde beşden ziyade gümrük almamağı taahhüd¹³¹ ediyor ve sonra Amerika tebasınaaid her türlü davalarında Amerika memur ve hakimler tarafından hal edilmesine muvafakat eyliyordu.

Bu talep ve icbar-ihareketinde Amerika'yı Fransa, İngiltere, Flenek, Rusya devletleridetakibetti; Şogun bunların hepsi ile aynı esas üzerine birer muahideakd etmeğe mecbur oldu...

Bu suretle birbirini veli eden müsaade ve muahedeler halkı büsbütün igzab¹³²etti. Çok geçmeden galyan ve gazab, fiili tesirler göstermeye de başladı. Bir çok fedailer türemiş, bu muahedeleri kanlarla silmeğe karar vermiş idi. En evvel, ilk muahedeyi imza eden "Likamon" öldürüldü, halefi yaralandı ; sonra ecnebileri, tercümanları, zabıtları öldürmeğe, ecnebi konsoloshane ve sefarethanelerini yakmağa başlandı.

¹²⁴ Birisinin arzusunu, istediğini kabul etmek ve yerine getirmek

¹²⁵ Kesinlikle

¹²⁶ Karşı koyma, direnme

¹²⁷ Başarı

¹²⁸ İzin, yardım

¹²⁹ Yetinme

¹³⁰ Mallar

¹³¹ Üstlenme, söz

¹³² Hiddetlendirme, kızdırma, öfkelenendirme

Artık her tarafta Şoguna karşı şiddetli bir nefret hissi uyanıyor, bu da halkı doğrudan doğruya Mikadoya tevcihe¹³³ ve müracata mecbur ediyordu. Nihayet, Mikado, işe kanşdı. Şogunu sarayına çağırarak bütün müsaadeleri geri alması, bütün limanları kapaması, bütün ecnebilere kovması için emir verdi... devletler ise tebarınmtaaruzdan vikaye¹³⁴ etmek için donanmalar gödermiş, nümayişler¹³⁵ yaptıрмаğa başlamış idi. Bunun üzerine, Japonya'da büyük bir iğtişaş¹³⁶ devresi açıldı: karadan donanmalara ateş açılıyor, donanmalardan güller atılarak kaleler tahrib ediliyor, gemilerden karaya asker çıkarılıyor, karada ecnebilere sû-i¹³⁷kasdlar tevali¹³⁸ ediyor. hülasa her tarafta bir kargaşalık hüküm sürüyordu.

Nihayet, 1865'de devletler donanmalarını birleştirdiler, müttefikten kat'i bir hareket yapmağa karar verdiler. Müttefik donanma, sahilleri bombardman ede ede iç denize girdi. Kito limanına kadar sokularak Mikado sarayının önüne gitti, ve Mikadoya Şogun ile akd edilmiş olan muahideleri tasdik etmesi için bir ultimatom verdi. Mikado bu şiddetli icraat karşısında, artık mukavemetin imkansız olduğunu anlayarak teslimiyet göstermeğe mecbur oldu..

Fakat samurayların, fedailerin galeyani devam ediyor, sû'-ikasdlar tevali ediyordu.. Bütün bu iğtişaşlar esnasında, Japon fedaileri, dünyanın biç bir tarafında misli görülmeyen bir mertlikle hareket ediyorlardı: sû'-ikasdı yapanların hiç birisi kaçmağa – gizlenmeğe – teşebbüs bile etmiyor, işini bitirdikten sonra ya kendisi “ Harakiri “ yapıyor, yahudzabitaya teslim-i nefis ederek mahkum olduktan sonra intihar ediyordu.. fedailer, hükümetin mütalaa olmasına hiçbir imkan bulunmayan hallerdede aynı suretle hareket ediyor, bütün manasıyla tamamen feda-yinefs eyliyordu....

Artık memleketdeşogunun nüfuzu çok azalmış idi; begler ve samurayların iki kısma ayrılmış, bir kısmı mikadoya istinad ederek şogunu hiç tanınamamaya başlamış, bir kısmıdaşogunun etrafına toplanarak şogunluğumüdafaya karar vermiş idi.. bu kargaşalıklar Japonyayı pek tehlikeli bir mevkiye getirmiş idi.

Birkaç büyük adamın azim ve ikdamı¹³⁹ samurayların seciyelerindeki salabet¹⁴⁰ sayesinde – Japonya'yı bu tehlikeli mevkiden kurtardı; ve “ Avrupalılara husumet, saikasıyla¹⁴¹ başlamış olan bu tufan ef'al¹⁴² ve hissiyatdan “ Japonları Avrupalılar haline getirmek “ hususunda istifadeye muvaffik oldu:

¹³³ Yönelme

¹³⁴ Korumak, esirgemek

¹³⁵ Gösteri

¹³⁶ Karışıklık, kargaşa, anarşi

¹³⁷ Kötülük

¹³⁸ Kesintisiz sürme, birbirini izleme

¹³⁹ Girişim

¹⁴⁰ Sağlamlık

¹⁴¹ Yıldırım

¹⁴² Hareketler, fiiler

İğtişaş devresinin ta ortalarında, 1863 beş genç samuray, gizlice bir İngiliz vapuruna binerek Avrupa'ya gitmiş idi; yeni Japon'yanın en büyük müesseslerinden¹⁴³ sayılan “ İto” bunların arasında idi. İto, Avrupada bir sene kadar kaldıktan sonra memleketine döndü, ve arkadaşları ile birlikte, bu seyhat esnasında edindiği fikirleri neşr ve ta'mime¹⁴⁴çalıştı: bu genç Japonlar, Avrupa'nın ne kadar kuvvetli olduğunu görmüşler, bu kuvvetin nasıl terakkilerin¹⁴⁵ neticesi olduğunu anlamışlardı. Japonya'nın o halinde Avrupa'ya karşı durması muhal¹⁴⁶ olduğunu takdir etmişler, onu yaşatmak için Avrupa medeniyetini iktibas¹⁴⁷ etmekden başka bir çare bulunmadığına kanaat hasil eylemişlerdi. Japonya, devletlere istedikleri imtiyazları – ne kadar ağır olurlarsa olsunlar – vermeli, sonra Avrupalılar gibi terakki ederek kuvvetlenerek bu imtiyazları kaldırmalı, Avrupalıları kendisine akran muamelesi yapmağa mecbur etmeli idi..bunun için en evvel, dahildeki iğtişaşlara ve tefrikalara nihayet virmeli, müttemerkiz¹⁴⁸ ve müttehîd¹⁴⁹ bir hükümet vücuda getirmeli idi. böyle bir hükümet, tabiidirki, ancak, büyük bir nüfuz-ı maneviye malik olan ve halkça mukaddes sayılan Mikadonun eli ile teşkil edebilirdi...

Bu kanaat, birkaç sene içinde büyük bir süraatle intişar¹⁵⁰etdi ; nihayet Şogun, bir taraftan fikir ve diğer taraftan kuvvet karşısında mukavemet edemeyerek istifa etdi, hükümet ve saltanatı tamamiyleMikado eline bıraktı. Sonra, “ Daymiyo “ larda¹⁵¹Şogunun eserine iktifa etdi.

O sırada ihtiyar mikado “ Komei (Osahito) “¹⁵² ölmüş, yerine oğlu “Mutsuhito “ daha on altı yaşında bir delikanlı olduğu halde – geçmiş bulunuyor idi. bu suretle, 1868'de, Japonya'da genç imparatorun tahta geçmesi ile beraber büyük bir inkılab vukua gelmiş, Şogunluk kalkarak, hüküm ve saltanat fiilen ve tamamen doğrudan doğruya Mikado eline geçmiş oluyor idi. Yeni Japonya'nın tarihi işte bu inkılab ile başlar...

Bu inkılab, Japon rical-i devletinin omuzlarına pek ağır bir “ ıslahat ve tanzimat “ vazifesi yükletiyordu : bir taraftan o kadar asırlar görüb geçirmiş olan eski idare binasının enkazını ortadan kaldırarak onun yerine yeni idare binasını tesis etmek, öbür taraftanda memlekete Avrupa'nın müessermadeniyesiniidhal eylemek, halkı her hususdaAvrupalılar gibi terakki ettirmek ... lazım geliyordu..

¹⁴³Kuruluş

¹⁴⁴ Yayma

¹⁴⁵ İlerleme, yol, gelişme

¹⁴⁶İmkansız

¹⁴⁷ Ödünç alma, alıntı yapma

¹⁴⁸ Bir merkezde toplanma

¹⁴⁹ Birleşik

¹⁵⁰ Yayılma, üreme

¹⁵¹Japonyada meiji restorasyonu sonucu yıkılan derebeylik sistemidir.

¹⁵² Japonya'nın geleneksel veraset düzeninin adı, imparator

Bu ıslahat ve tanzimat programının esasları genç mikadonun ilk beyannamesi ile ilan edilmiş idi : 1 meclis-i meşveret usulü kabul edilecek, ve her tedbir efkar-ı umumiyyeteba'en yapılacak ; 2 – ıslahat projeleri, idare edenlerle idare olunanların sa'¹⁵³müştereki ile vücuda getirilecek; 3 zadegani,¹⁵⁴ muharibleri ve umum-ı halkı memnun etmeğe çalışılacak, ve onların yeni idareyi eskisine tercih etmeleri esbab-ı¹⁵⁵ istikmal olunacak; 4 – eski zamanların itiyadat ve ebatil-ı¹⁵⁶ mazarrası¹⁵⁷ terk edilecek ve adalet yegane es-i hareket ittihaz olunacak ; 5 – yeni fikirler dünyanın her tarafından alınacak ve bu suretle imparatorluğun şan ve şerefi artırılacak...

Eski idarenin enkazını ortadan kaldırmak için dokuz sene uğraşıldı : ibtida bütün asilzadelere – ellerinden alınan hukuk-ı maddiye ve maliyeye mukabil¹⁵⁸ olmak üzere – birer maaş bağlandı Daymiyolar, buldukları yerlerde – artık eskisi gibi kendi hesaplarına vergi alıb asker besler bir beg haline değil memleketi Mikado namına idare eder bir memur sınıfında bırakıldı ; fakat sonra, bu hatt-ı hareketin tehlikeli olacağı düşünöldü, onların “vazifesiz birer maaşlı” haline getirilmeleri daha muvafık göröldü ; hepsi – malikanelerini terk ederek pa-yitahta gelmeğe ve orada alacakları maaş ile yaşamağa davet edildi ; memleketde Avrupa tarzında bir vilayet teşkilatı yapıldı.

Bu hatt-ı hareket, devlet hazinesine ağır bir yük yükletti; zadegane yalnız eski hukuklarına mukabil olarak verilen maaşların yekünü üç milyon lirayı geçiyordu. Bütçeyi bu ağır yükten kurtarmak için çareler düşünöldü : evvela 1873'de, küçük maaşlılardan isteyenlerin iradlarını ise altı senelik, kayd-ı hayat ile ise dört senelik maaşlarını bir defada alarak hükümetle kat-ı' alaka edebilecekleri ilan edildi ; sonra bu usul daha büyük maaşlarada teşmil olundu ; nihayet 1877'de bütün bu maaşların mecburi olarak sermayeye tahvil¹⁵⁹ edilmesi kararlaştırıldı, ve bu karar icra edilerek bütçenin bu faslı kaldırıldı. Ondan bir sene evvel, zadeganın kılıç taşımada men olunmuş idi. bu son iki tedbir samuraylar arasında şiddetli bir adm-ı memnuniyet tevli¹⁶⁰etti. “Satsuma” beği gayr-ı memnunları etrafına toplayarak isyan etti; fakat yeni hükümet bu isyanı dabsdırmağa muvaffak oldu. Bu suretle eski derebeylik ortadan büsbütün kaldırılmış ; arazi beğlerin malikanesi olma dandankurtarılarak zira'a temlik¹⁶¹ edilmiş oldu...

¹⁵³ Çalışma, çaba gösterme

¹⁵⁴ Soylular, aristokratlar

¹⁵⁵ Sebepler

¹⁵⁶ Saçma sapan sözler

¹⁵⁷ Zarar, ziyan.

¹⁵⁸ Karşılığında

¹⁵⁹ Değıştirme, borç senedi

¹⁶⁰ Doğma, meydana gelme

¹⁶¹ Mal sahibi etmek

Bir taraftan, bu eski zadegan ile uğraşılırken öbür taraftanda birçok tanzimat yapıyor, birçok yenilikler ihdas¹⁶² ediliyor ve bu hususda hep Avrupa ve Amerikalılar numune ittihaz olunuyordu : evvela saray merasimi için alafranga elbise kabul olundu ; mikadonun halka görünmemesi an'anesi¹⁶³ bırakıldı: genç imparator – pa-yi tahtını Tokyo'ya nakil ettikten sonra sokaklarda dolaşmaya başladı. Avrupalılara çirkin görünen adetler kaldırıldı: evveli Japonlar tıbkı Çinliler gibi uzun saç bırakıyorlardı, bu saç kuyrukların kesilmesi emir edildi ; evveli, bir çok kimseler – bütün hamallar ve araba çekenler pek az tesettür eder, bacakları ve gövdeleri çıplak olarak gezerlerdi, bu suretle gezmek yasak edildi; evveli, banyo yapmak için denize herkes kadın erkek çıplak girerdi, bu adetde bir kanun ile men edildi...

Ecnebilere istifadeye büyük bir tehlik¹⁶⁴ gösterildi; ibtida bu hususda büyük hatalara düşüldü: her Avrupalı bir alim zan edildi ; ezcümle bir berber, baş cerrah sıfatı ile hizmete alındı; vapur kamarotlarından muallimler bile yapıldı... fakat sonra, bu hatalar tashih¹⁶⁵ edildi, vukuf ile usul dairesinde iş görölmeğe başlandı...

Japonya hizmetine giren ilk ecnebi muallimlerinden birisi, Amerikalı "Griffis" idi. Bu adam Japonya'ya 1870 senesinde gelmiş pa-yitahtda vevilayetlerde dört sene kalmış idi. Bu muallimin hatratında, yeni Japonyanın ilk seneleri hakkında pek şayan-ı dikkat müşahede ve mülahazalar var: Griffis'in talebesi bine yakın idi ; aralarında genç delikanlılar bulunduğu gibi kırk yaşına gelmiş yaşlı başlı adamlarda var idi. Hepsi mektebe nalin¹⁶⁶ ve kılıç ile gelirdi; evvela bir odada nalinlarını çıkartır, sonra ikinci bir odada uzun kılıçlarını bırakır, ondan sonra dershaneye girerek rahlenin¹⁶⁷ üzerine oturur, küçük hançerini çıkararak önüne kor, kağıdlarını kitaplarını açarak yazıp okumaya başlardı..

Halk arasında ecnebilere nefretle bakanlar kalmamış değil idi; onun için muallimin evi daimi bir muhafaza altında idi, sokağa çıktığı vakit daima refakatinde üç dört silahşör giderdi. Birkaç sene sonra gelen bir muallime böyle muhafızlar tayin edilmemiş idi, fakat oda talebesinin muhafazası altında gibiydi: ne vakit sokağa çıksa, birkaç yüz talebesinin kendisini takibetdiğini görür, onların nalinlarının gürültüsünden bizâr¹⁶⁸ olurdu. Griffis mahiyetini şu suretle tasvir ediyordu : bin kadar baş, iki bin kadar kılıç, bir o kadar takunya; bin çift kadar mail göz ; bakan, fakat Amerikan, Alaman, İngiliz, Fransız gözlerinden başka bir suretle bakan bin çift göz ; bin kadar pirinç ile dolu mide eski Japonya medeniyetinin verdiği fikirlerle dolu bin kadar dimağ¹⁶⁹; kılıç ok ve yay kulanmağa alışmış bin çift kadar kul; ecnebi

¹⁶² Kurma, oluşturma

¹⁶³ Gelenek

¹⁶⁴ Can atış, can atma

¹⁶⁵ Düzeltmek

¹⁶⁶ Açık ayakkabı, sandalet

¹⁶⁷ Küçük masa

¹⁶⁸ Bıkmış, usnamış, bezginlik

¹⁶⁹ Beyin, bilinç, şuur

inzibatı altında titreyen bin kadar beden... “ Griffis onlar kaşısında “ ” bu barbarları temeddün¹⁷⁰ etdirmek için ne kadar zaman lazım ! “ diye düşünüyor; ve kendi kendine “ ben burada ne yapmaya geldim !... ben bir mimarımki yeni bir medeniyet binası kumağa çalışıyorum. Fakat bu yeni medeniyet eskisimimavh edecek... bu kavmi olduğu gibi bırakmak daha iyi değilmi ?.. o oldukça mesud görünüyor; onun malumatını artırmak, bedbahlıklarını çoğaltmak demek olmayacakmı ? “ diyordu... Fakat, o kaymin zimamdarını¹⁷¹ hiçde böyle düşünmüyordu: onlar milletlerinin bulunduğu halde kalmasına razı olmuyor; onun başka milletler seviyesine yükselmesini, kendisine istediğini cebren¹⁷² yaptırın milletlerle akran bir hale gelmesini istiyordu..

Daha inkılabın ertesi sene, Avrupa ve Amerika’ya bir mülki, biri askeri iki heyet gitmiş idi, bu heyetlere birkaç nazırda dahil bulunuyordu. Onlar iki sene tadmikatta bulunduktan sonra memleketlerine döndüler, ve esaslı bir ıslahat programı hazırladılar. Bir defada beşyüz yirmi dört ecnebiyi birden hizmete aldılar, ıslahatı onlar vasıtasıyla ve onların reyini¹⁷³ ile yapmağa başladılar.

İdari, adli, askeri teşkilatlarını, hep Avrupalılara imtisal¹⁷⁴ ederek vücuda getirdiler. kanun ve nizamlarını, Avrupalıların kanun ve nizamlarını nazar-ı itibara alarak, onları taklid ederek yaptılar.. Bilhassa ticaret sanayi umran¹⁷⁵ ve maarife fevkalade büyük bir ehemmiyet verdiler, bu hususdasüraatletanzimat ve ıslahat yaptılar; ve şübheyokki asıl bu sayede memleketin hayat-ı umumiye ve icümayesinde bir rub’ asr¹⁷⁶ zarfında büyük ve hakiki bir inkılab yapmaya muvaffak oldular..

İnkılab zamanında Japonlar şimendiferin¹⁷⁷ ne olduğunu bile bilmiyorlardı; ilk şimendifer hattının resm-i küşadını inkılabdan dört sene sonra 1872’de, yaptılar; bu hattın tulu 18 milden ibaret idi. 1880 de demir yollarının tulu 97 mili geçmemiş idi. fakat bu tul, ondan beş sene sonra 358 ondan beş sene sonra 1399, ondan beş sene sonra 2290, ondan beş sene sonra 1910’da 3604 mile balığ oldu, ilk hattın inşaatına hizmet edenler, mühendislerinden amelelerine varncaya kadar hep ecnebi idi ; Japonlar o vakit bu müstahdeminin yanlarına yerliler terfik¹⁷⁸ etmişlerdi. Sonraki inşaatda, hazırladıkları yerlileri tedricen ecnebilerin yerinde istihdama başladılar; bu suretle on iki sene sonra kamilen yerli mühendis ve amele ile demir yolu inşasına muvaffak oldular.

¹⁷⁰ Uygarlık, uygarlaşmak

¹⁷¹ Yular tutan, işleri yürüten

¹⁷² Zorla

¹⁷³ Görüş

¹⁷⁴ Boğun eğme

¹⁷⁵ Kalkınma, bayındırlık

¹⁷⁶ Çeyrek asır

¹⁷⁷ Demir yolu

¹⁷⁸ Arkadaş etme, arkadaş olmasını sağlama.

Ticaret-i umumiye, inkılab senesinde 26 milyon “yen” den ibaret idi. [179] bu miktar 1875’de 47, 1880’de 59, 1885’de 64, 1890’da 138, 1895’de 260, 1900’de 510 milyon yene balığ oldu. Bu suretle: ilk on beş senede iki buçuk misilineçikdikdan sonra, 1885’den itibaren ber beş senede bir, iki misli olmağa başladı ; 1910’da ise, 965 milyon yene yüz iki milyon osmanlı lirasına balığ oldu.

Bilhassa sanayideki terakki fevkalade büyük bir süraatle vukua geldi: inkılab senesi Japonya’da hiç fabrika yok idi. Herşey destegahlarda¹⁸⁰ yapılırdı mamulat ihracatı hiç gibi idi. 1872’de yalnız beş yüz bin yenlik mamulat ihraç edilmiş idi; bu ihracat yirmi sekiz sene içinde yüz mislitezayüd¹⁸¹ etdi: 1900’de beş yüz milyon yene balığ oldu. Japonya’ya 1881’den itibaren yirmi sene içinde otuz beş milyon yen kıymetinde makinaidhal edildi.

1885’e kadar cem’an 7,7 milyon yen sermayeli sanayii-i şirketler teşekkül etmiş idi, bu şirketlerin sermayeleri mecmu’ beş sene içinde on misline balığ oldu: 1890’da 77 milyon yeni buldu ; ondan sonraki on sene zarfında iki misli tezayüdetdi : 1900’de 247 milyonyen oldu..

1890’da ihracatın yüzde 67’sini mamulat teşkil ediyordu; bu miktar 1900’de yüzde 78’e çıkdı. 1891’de idhالاتın yüzde 86’sı mamulatıdi; bu miktar 1900’de 63’e indi...

Bugün Japonya, bütün manasıyla sanayi bir memleket haline geldi..

Japonlar, maarifi neşr ve tamim içinde pek büyük fedakarlıklar gösterdiler; Avrupa ve Amerika’dan birçok muallimler getirdiler, Avrupa ve Amerika’ya bir çok talebe gönderdiler; Avrupa ve Amerika’daki gibi mektebleraçıldılar... inkılabdan beş sene sonra 1874’de tahsil çağında olan erkek çocukların yalnız yüzde kırkı, kız çocukların ise yalnız yüzde on altısı mekteplere devam ediyordu. O tarihten otuz sene sonra 1903’de mekteplere devam eden erkek çocukların mikdan yüzde doksan altıya, kız çocukların mikdarı yüzde seksen yediye çıkdı. 1906 sene-i miladiyesinde tahsil çağındaki erkek çocukların, yüzde doksan sekizi kız çocukların, yüzde doksan üçü mektebe gidiyordu; mekteplerdeki çocukların yekünü altı buçuk milyona balığ oluyor, idadilerdeki gençlerin mikdarında yüz bine, mesleki mektebler müdaviimlerinin yekünü iki yüz elli bini geçiyordu; kızlara mahsus mekatib-i ‘aliyenintalebatıda yirmi yedi bini buluyordu..

Japonya ilmi ve iktisadi terakkiyatına¹⁸² verdiği bu büyük ehemmiyet sayesinde, ordu ve donanma hususunda fevkalade metin ve seri bir terakkiye mazhar oldu: “hizmet-i askeriyye” usulünüinkılabdan sonra tesis ettiği, bir donanma vücuda getimeğede inkılabdan sonra başladığı halde, yirmi yedi sene sonra Çine galebe¹⁸³çalacak ondan dokuz on sene sonrada Rusya’yı mağlub edecek derecede kuvvetlendi...

¹⁷⁹ Bir “ yen “ 2,58 frank = 12 guruşdur.

¹⁸⁰ Atölye, tezgah

¹⁸¹ Artma, çoğalma

¹⁸²İlerlemeler

¹⁸³ Baskın çıkma, ağır basma

Japonların, inkılabdan sonra en sabit hedef ve emellerinden birisi; Avrupalılarla mecburen akd edilmiş olan muahedenamelerin kayıtlarından kurtulmak, kendilerini Avrupalılara Amerikalılara akran olarak tanıtmak idi..onlar bunun için tam otuz sene uğraşmaya mecbur oldular. Devletlerin bu muahedeleri kaldırmaya ne gibi şeraitle nevakit muvafakat edeceklerini anlamaya çalışıldılar, Avrupa efkar-ı umumiyesini kazanmak için birçok emekler sarf etdiler, Avrupalılara emniyet ilka etmek için tanzimata büyük bir ehemmiyet verdiler..Ve bu hususlarda fevkalade kavi¹⁸⁴ bir fikir takibgösterdiler..nihayet 1898'de Avrupa kanun-ı medenileri tarzında bir kanun-ı medeni tanzim ve neşr ettikleri sene, eski muahedelerin boyunduruğundan kurtulmağa muvaffak oldular..

Japonya, bu suretle gümrük hususunda hürriyet kazandıktan ve ecnebilerin Japon kavaninine¹⁸⁵ tabi olmasını temin etdikden sonra, dört sene geçmeden İngiltere ile ittifak muahedesi akdetdi, üç sene sonra Rusya'ya ilan-ı harb ederek Mukden ve Tsuşimamuzaferyetlerini kazandı..bu suretle, bütün manasıyla “ büyük devletler “ sırasına girdi.

Japonlar, şimdi artık daha büyük biremel takib ediyorlardı: Asya'da bir amil-i temeddün olmak, bilhassa Çinlileri uyandırmak, Asya'yı Avrupa'nın boyunduruğundan kurtarmak istiyorlar. Ve bu büyük emel uğrunda, şimdiye kadarki emellerinde olduğu kadar sebat¹⁸⁶ ve faaliyetle çalışıyorlar..

Japonya'yı islahat ve tanzimat devresinde gören Avrupalılar, Japonlar hakkında pek yanlış bir hüküm vermişlerdi: “ Japonlar maymun gibi mukalliddir, taklid hususunda büyük bir kabiliyete malikdir, fakat temsil ve ibda' istidadından mahrumdur “ demişler, ve gördükleri mukallidlikler ile çok istihzalar etmişlerdi. Japonya'da epeymüddet kalmışsiyasiyundan biri “Japonya, pek fena yapılmış bir tercümedir” demiş idi..

Bu hükümler, büsbütün haksız değil idi: Japonlar garb medeniyetini daha iyi anlamadan nakle başlamışlardı, onun için ibtidabi't-tabi yanlış ve fena bir tercüme yapmışlardı..fakat onlar, Avrupa medeniyetini hakiki bir suretde temsile azm etmişlerdi; onun için ilk tercümeden sonra atıl durmadılar, mütemadiyen onu tashih ve ikmal ile uğraşdılar. Ve nihayet mükemmel ve tatbiki bir tercüme vücuda getirdiler. Ve bu sayede bu gün, asr-ı hazırın bütün terakkiyatından hissedar, bütün manasıyla mütemeddin ve muasır bir millet haline geldiler..

Japon tarihinin hutut-u umumiyesi hakkında verdiğimiz bu izahat gösteriyorki, Japonların terakki için Avrupalılar ile Amerikalıları taklidetdiler; Avrupa ve Amerika'nın nazarı ve amel-i ulum ve maarifini, idari ve hukuku nizamatkavanini iktibas etdiler; bu taklid ve iktibas hususunda büyük bir faaliyet ve şedid bir fikir takib gösterdiler, bilhassa umrana ve irfana taalik eden iktibasat ve teceddüdat büyük bir ehemmiyet verdiler. Japonlar, otuz sene içinde bir “ karûn-i vüstâ milleti”

¹⁸⁴Güçlü

¹⁸⁵Kanunlar

¹⁸⁶ Yerinden kıvıldamama, kararından vazgeçmeme

halinden çıkarak tam bir “asr-ı hazır milleti” haline getiren bu hatt-ı hareket bizim için pek kıymetli bir ders-iibredir.

Bizde Japonlar gibi asırlarca müddet Avrupa medeniyetini bigane kaldık; bizde Japonlar gibi o medeniyeti “iktibas ve temsil ihtiyacı”nı takdir etmeğe ancak Avrupalılardan çok uzaklaştıktan sonra başladık...

Fi'l-vaka biz, Japnlar gibi Avrupa'dan uzak ve Avrupalılara kapalı bir memleketde yaşamıyorduk, bi'l-akıs Avrupa'nın yanı başında bulunuyorduk; asırlardan beri Avrupalılarlaçarşıyor, asırlardan beri ticaret limanlarımızda birçok ecnebler görüyorduk.. Bununla beraber o kadar yakınıımızda hatta o kadar içimizde duran Avrupa ve Avrupalılar ile aramızda, sanki manevi bir sedd-i Çin veya okyanus-ı kebir var imiş gibi asırlarca müddet alim medeniyetde vukua gelen fikri, sanayi, siyasi ictimaiterakkıyat-ı inkılabatdan bihaber ve binasib olarak vakit geçirdik...

Biz bu manevi tecriden çıkmağa, Avrupa'nın terakkıyatından hisse almağa Japonlardan otuz sene evvel karar verdik: Mikadonun yeminli beyannamesinden otuz sene evvel tanzimat-ı Hayriye fermanını neşrettik.

Böyle olduğu halde el'an Japonlar gibi terakki edemedik, hala kendimizi alem-i medeniyete “muasır bir millet” olaraktanıtamadık... çünkü terakki ve teceddüd hususunda Avrupa medeniyeti iktibas ve temsil yolunda faaliyetle ve fikr-i takib ile hareket etmedik; ba-husus herşeyden ziyade siyasi ve idari işlerle meşgul olarak umran ve irfanı ihmal etdik... Tabî-i müdavisi ve usul-u tedavisi sık sık değiştiren, fazla olarak buhran ve nevbet gelmedilçe hiçbir tedbir ve tedaviye ihtıam etmeyen bir hasta hibi hareket etdik... halbuki Avrupa ile maddeten çok temas ve ihtilat ettiğimiz için bu ‘adm-ı sebat ve faaliyetdan çok zarar gördük; medeniyet silleri arasında yürümeğe veya yüzmeğe çalışan bir insana değil, bu silabeler içinde hareketsiz durmak isterken akıntılarnı keyfine tebaensürüklenüb giden bir kazazedeye benzedik; kendi ihtıyarnımızla asrın icabatına uymak istemediğimiz için vekayi'incebr ve tazyiki altında tahavvülata uğradık.. onun için bi't-tabi, eskisi gibi kalamadık, fakat çok terakkide edemedik...

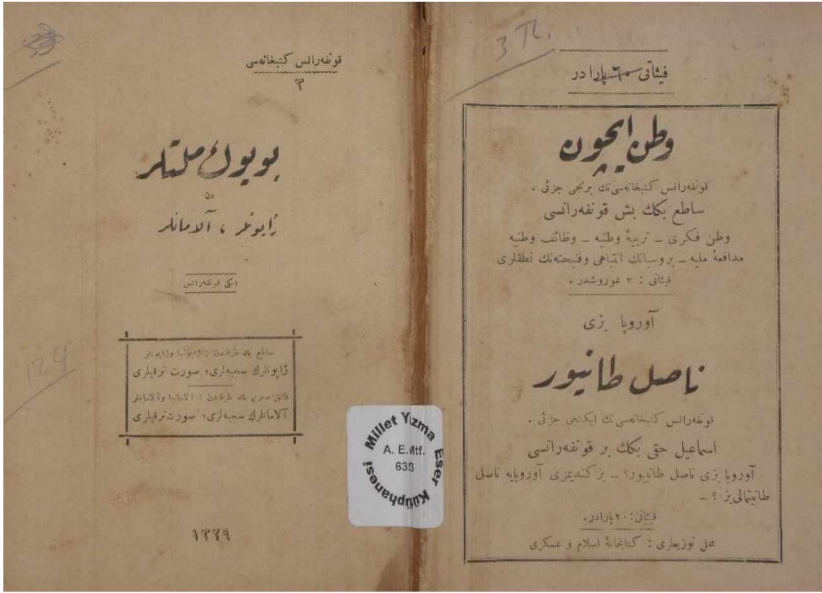
Şimdiden sonra “hakikaten terakki” için, nasıl bir hatt-ı hareket takibetmeliğiz lazım olduğunu, bize “Japon terakkiyatı tarihi” büyük bir vuzuh ile gösteriyor: Avrupa medeniyetini iktibas ve temsile çalışmak, umran ve irfanamüteallik icraat ve ıslahata büyük bir ehemmiyet vermek, ve bu hususlarda fikir takib ve faaliyet göstermek...

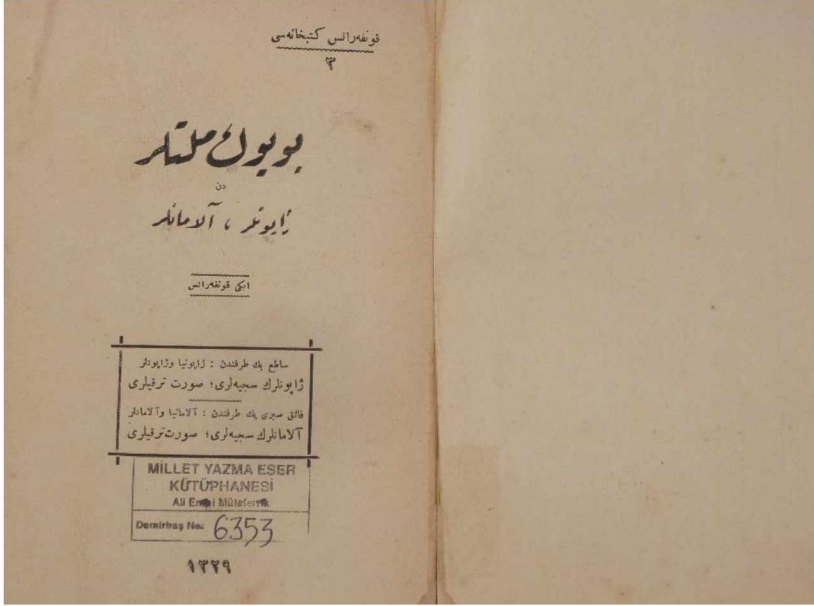
“Japon terakkiyattarihi”nin bize vereceği kanaatlarınin ehemmiyetlisi işte bu olmalıdır.

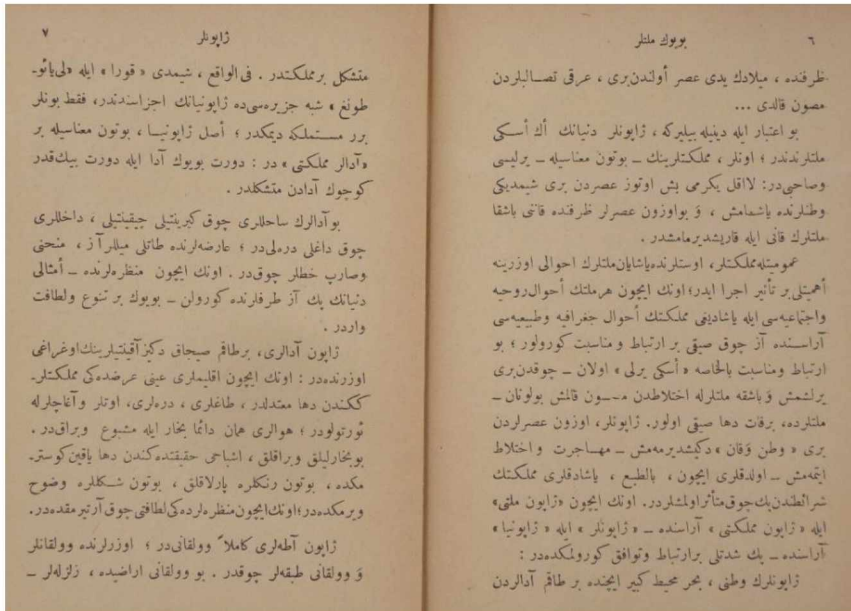
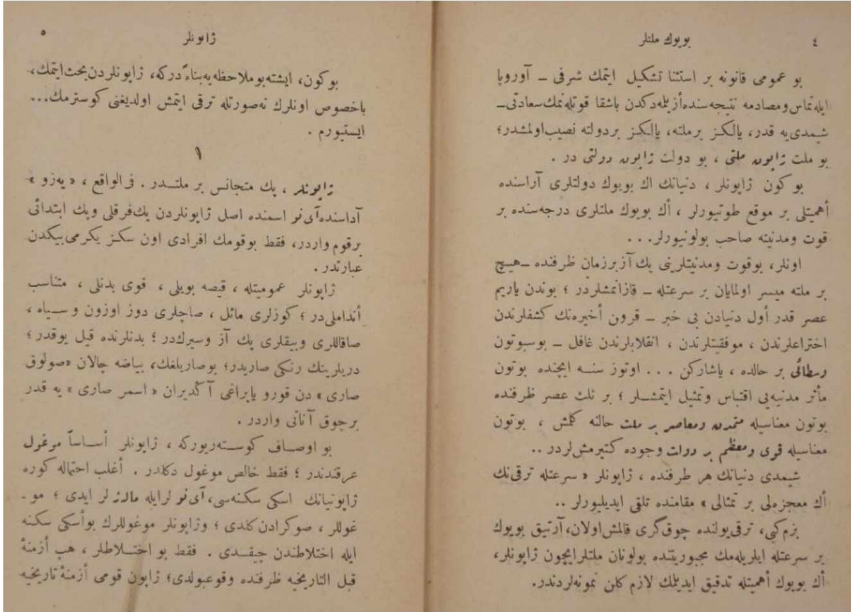
Bu tarih, bize bundan başka, pek ehemmiyetli bir kanaat daha vermeli: bir milletin terakki hususunda ne kadar geri kalmış olursa olsun, kafi derecede bir faaliyet gösterebilirse, gaib ettiği zamanı telafi edebileceğine iman etdirilmelidir. Bu tarihin hutut-ı umumiyesine dikkat etdikden sonra artık şübhe bile etmemeliyiz ki: terakki ve temeddün hususunda gaib ettiğimiz vakit, ne kadar çok ve kıymetli olursa olsun, gayr-ı kabil telafi değildir... bunun için bize lazım olan şey: çalışmaktan ibarettir.

Çalışmak; azim ile faaliyetle çalışmak; maddeten manen, yorulmadan ümid kesmeden, çalışmak. işte hayat-ı necatımızın¹⁸⁷yegane çaresi...

Orijinal Metin

بالطبع - أكسك اولمازكي در : ژاپونیا دنیاك الك صبیق
 نزلهلی ملكلتننددر .
 ژاپونیاك نزلهلردن باشقا بر آفت طبعیمی دها واردر:
 « طافون » اسمی ایله یاز ایلدین شدتی قاصیرغالر بوتلر ژاپون
 دكیزلریك خصوصاًنددر ؛ بودكیزلرده و ساحلزلرده صبق
 صبق خسارلر یاقمدهدر
 خلاصه ژاپونیاده طبیعت كوزل فقط خشیندر .
 بو طبیعتك عكس تأثیرلری، ژاپونلرك روحده و تارخنده
 بو یوك بروضوح ایله تجلی ایتكدهدر :

ژاپونیاك آدلاردن منتكلی و دكیزلره محاط اولماسی اونو
 خارجی استیلاردن مصون بر اقیصدر ؛ ژاپونلر بوتون ازمنا
 تأریخیه ظرفنده ، طبیعی بر « سد چین » ك محافظلمی آئنده
 یاشاش كی در . تاریخ ژاپونیا كنهیمی ایله آسیا كنهیمی
 آراسنده یلكیز اکی مصادره خیروبرمكدهدر: ژاپونلر بكرمی
 بش اونوز عصرلق تارخلارنده طوطی طوطی بردفمه خارجههوم
 ایتشلر ، بردفمه خارچدن بر هومه اوفر ایشلاردر ؛ بردفمه
 قودای استیلا ایتشلر ، فقط اوراسنی اوزون مدت محافظه
 ایدیمهرك تخلیه عبور اولمشلردر ؛ بردفمه قورموی مانه
 دوناتامسك تعرضی كوشلر ، فقط بوتلر عرضده سهولته دفعه
 موفق اولشاردر

ژاپون آداری ایله آسیا ساحلری آراسنده كی دكیز ،
 بو یوك استیلا اوردولرینك كیكسنه مانع اولهجق درجهده
 كنیش ایلهده ، « فكري و تجاری اخذواعطا » به حائل اولهجق
 درجهده صمبالرور دكدر: اونك ایچون ژاپونلر ، آدلرنده
 آسیا یلرك استیلاسدن مصون قالمقه برابر مدنیتندن ییغیر
 قالماشلر ، چیدن قوداردن صمت و مدنیت ایشلردر ؛ چیللرك
 بوتون هنر و صنعتلری اوكره ایشلر ، اونلرك یازیلرلی ، ایشلر
 دینلرندن و اخلاقلرندن بیله استفاده ایشلردر
 ژاپونیاده طبیعتك كوزللكی اهالیكك روحی اوزرینه درین
 بر تأثیر یاشش ، اونلری بك « بدایمیرست » بر حاله كتیمرشدور .
 دنیاده ژاپونلر قدر طبیعته متنون ، نظرافه مجلوب بر ملت
 یوقدر . بومفتونیت و محبوتیتك ، بودایمیرستلكك اثرلری
 اونلرك هر شیلرنده - اولرنده ، ایله لرنده و والتلرنده ، ناچیلرنده
 حتی معبدلرنده - بو یوك بروضوح ایله كورولور: بوتون ژاپون
 معبدلری لطیف منظرهلی برر مسیره ، چیچكلی و آغاجلی برر
 باغچه كی در ؛ بوتون ژاپون معمولانسه بو یوك بر ایچلك
 وكوزللك واردر .

ژاپونیاده نزلهلر صبق صبق اولماسی ، یاقی طاشلرینك
 آرز بولونماسی ، اهالی یی احباب مسكنلر انشائه عبور
 ایتشدر . اوراده اولر عمومیتله تخته ننددر ، و صوك درجهده

خقیقدر ؛ داخلی بولملر - پاراوانالركی - كاغدیلر چرچولردن
 منتكلی و متحرک در . بو یوك معبدلر بیله احشابددر
 ژاپونیاده آراضینك - عارضه لیلی و وولقانیلی سببیه -
 زراعته قابلیت قسمی آزدور ؛ بو قسملك ساحه می مساحه
 عمومیتك آتیق اون ایلکیده بری قدردر . بویه اولدیغی حالده
 نفوس غایت چوقدر : شمدی - مستملكات نفوسی حسابیه
 قاتیلامدیغی حالده - اصل ژاپونیاك نفوسی الی میلیوندن
 فضلهدر . بو حسابیه كوره مئه باشنه یوز اونوز كسز
 نفوس اسابت ایدور دكدر ؛ بعض طرفلرده بومقدار اوج
 یوزمیه باق اولقمدهدر
 بویه نزلهلی ، قاصیرغلی ، وولقانی طور باغلی برملكتنده
 یوقدر انسانلرك بو درجهده قالا بلیق اولهوق یاشایه بلمسی
 طبیعیدر ك آتیق چوق چالیشقان اولماسی ایله قابل اولایبار .
 قواواقع اوله در ؛ چالیشقانلق ، ژاپونلرده بر صفت اساسیه در .
 اولرده چیتچلك طبعی باغیوانلق كیدر ؛ اوراده چیتچی -
 دانغا كوزوك اولان تارلاسنده ، بر باغچهده ایش كی چالیشیر ،
 و بسوايه اولدن عالمه شی كیدر چك قدر حصول آلیر
 ژاپونیاده ایکی یوز بكدن فضل معبد واردر ؛ بوتلكه برابر
 دین خصوصنده تعصب یوق ، بالعكس بو یوك بر مساعنه
 موجوددر : ژاپونلرك اوسكی دینی « شین تو » مذهبی ایدی ؛

صوكرا اورابه « بودا » و « فونفوجیوس » مذهبلری ، دها
 صوكرا خریستیانلق - قاتولكلك ، پروتستانلق ، اورتو -
 دولسلق - واك نهایت اسلاملق . . . ده كیردی . شیمدی ،
 اوراده بوتون بودین و مذهبیلر بر برلری یاننده ، بر برلرینه تعرض
 ایتدن ، حتی بعضاً بر برلری ایله قاریشهرق یاشاپولور ؛ بر معبدك
 بر طرفنده شین تو آیینلری بایلدیغی حالده اور بر طرفنده بودا
 آیته كوره عبادت ایلدیغی چوق اولور ؛ بر ششخصك بودا
 مذهبه كوره عبادت ایتكدن صوكرا خریستان كلیسا سنه
 كیردی كده چوق كورولور .
 بو مختلف مذهبیلر آراسنده الك زیاده منتشر اولانلر شین تو
 و بودا مذهبیلریدر ؛ اوبر مذهبیلره سالك اولانلرك یكونی
 چوق دكدر . فضل اولهوق بولنرده عینی زمانده « شین تو » در ،
 بر ژاپون ، هانكی دین و مذهبده اولور سه اولسون مطلقاً شین تو مذهبیه .
 ده مریوطلر . بومذهب ، ژاپونلرك ملی دینی در . اساسی « طبیعت
 واجداده حرمت و برستش » دن عبارت كی در .
 شین تو لرك طریق بایلدیغی اجداد ، یلكیز عالمه اجدادی
 دكدر: شین تو اهللری آراسنده ژاپون عالمه شی اجدادینك ،
 با حاشیه حكمدار خاندانی ازواشیك دینك اهلش بر موقی واردر .
 ژاپون خاندان حكمداریسی ، دنیاك الك اوسكی خاندانی در ؛
 ژاپون تارخینلرینك قیدیه كوره ایللك حكمدار سالك مقادور -

13 ژاپونلر

او وقت ژاپونلارده تور دده بئلك وعسكرى زادكانلق وار ایدی: ممأ میقادویه وفعلاً شوغوئه تابع اوله رق - ذطامت اخصای مقامنده - اوجوز قدر بك موجود ایدی ، بونلره - «دای یو» دینلیر ایدی؛ بونلردن هر برینك میتندده - ساموای مقامنده - بر طاقم عسکرلر وار ایدی ، بونلرده - «دای یو» اسی و بریلیر ایدی . دای یو لری ایله ساموایلر بر صف ممتاز تشكیل ایدر ، وهب خلقك نمرات مسایعی ایله یاشازلردی

ساموایلر جو جوقلری سلاحشورلره مردلكه آلیشدریلیر؛ تولوم واتحار منظرملری قارشینده بولوندوروله بولوندوروله تولومدن هیچ قورقماز بر حاله کتیریلیر ایدی . ساموایلر ناموس لکلرلی تیزلیمك ائجمن آتخاری وظیفه صایارلردی ؛ بر جانیته محكوم اولدقلری وقتده آخانداس کی اعدام ایلینر ، رسماً آتخاره دعوت اولونورلردی . هر ساموایلر اوزون بر قیلیج ایله قیسه بر خنجیر طاشیردی؛ قیلیجی عیارده خنجیری - ایجاب ایندیگی وقت - آتخارده قوللایردی . ساموایلرلك آتخاری بویوك بر صوغوق قایلبلنه - فوق العاده بر استقار حیاته - احتاج کوسئله چك بر طرزده : « قارین ده شمك » سورئی ایله ، وقوعه کلبیر ایدی . « هارا کری » اسی و بریلن بو آتخارلك ثابت ، معین ، مفصل آداب واسولی وار ایدی .

بویوك ملنلر 14

« یاماتو » در ؛ اونك سلطتی میلاددن بدی عصر اوله تصادف ایدر . او وقتدن بری ، ژاپونلارده هب اونك احتیادی حكیم سومشدر . شیمدیک میقادو ، بوخالداك یوز یكری دزدنجی پادشاهی در .

ژاپونلرلك اعتقادیته كوره بوتون بو حكمدارلر كوتش الهسك - آمانه رازونك - نسلدنر ؛ اولك ایچون مقدس در ، اونلر خلقه هیچ كورومز ، خلق ایله هیچ تاس ایچر ، دولتی سرای نظیری و باش قوماندان مقامنده اولان « شوگون » لر واسطه سیله اداره ایدردی . اون ایکنجی عصر میلادیه شوغونلق مقامی اونی بر مقام حاله كلدی ؛ پدردن اولاده انتقال ایتمك باشلادی . . . بو سیله شوغونلرلك نفوذی كیندكیه تزیاید ایندی . نهایت اون بدنجی عصر میلادیه بوسوتون « مطلق » اولدی . آزیق حكومت كاملاً شوغونلرلك آئنده ایدی . اونلر - ظاهرأ بمقادونك نامنه - هر ایسته ذكاری یاپورلر ، فعلاً تام بر حكمدار کی اجرای سلطنت ایدورلردی .

آوروایلر ایله ژاپونلر آراننده سیاسی مناسبات باشلادینی وقت ، - بوئدن یازیم عصر قدر اول - ژاپونلارده ، حكومت ایسته بویله بر شوغونلك آئنده بولونور ، اونك اوستنده اولان میقادو ایسه یالکنز لفظی ومعنوی بر سلطنت سورپور ایدی . . بو فعلی حكمدار ایله معنوی حكمدارلك هر بریسی باشقا باشقا بر یانچنده اوطورپور ایدی .

15 ژاپونلر

آوروایلر ، بونلر كین سیاحلرلرلرلر « قرنان - من دده زین تو » در . بوسیاچ ، ۱۵۴۳ تاریخنده ، بر چین قاییقی ایله ژاپونیا ساحله چیقش ، مملكتده ونجه كشفدن علمی خبردار ایتمك چالیشمش ایدی . اونك ژاپونیا حقتده کی تصویرلری ابتدا یالان ظن ایدیلش ایدی؛ اوکا یالانچیی مناسنده اولان « من دده » لقبی و بریلدی ده بوئدن ایلری كیش ایدی . مع ماقبه جوق كیمه دن بونگی مملكتك خبالی اولمادینی آكلاشیلدی : ژاپونیا طاقیم طاقیم سیاحلر ، مسیونرلر ، تجارلر كینك باشلادی . . بویلك تماسلر ژاپونیا توفك و قاتوليكلك كیرمسنه سبب اولدی: ژاپونلارده توفكلرلك استعمال واعمالی سرعتله تقم ایندی ؛ قاتوليكلكده ایچیه سرعتله پایلمنه باشلادی : اوتوز سنه ایچنده بوز اللی بیك ژاپون قاتوليكلكی قبول ایتمش ، و ژاپون طوبرانی اوزئنده ایکی یوز كلیسا انشا ایلش ایدی . بویلك مناسبتلر ، ژاپونلره سیاحت و تجارت مرقادده وردی : آزیق ژاپونلارده بویوكه كیلر یاپور ، سیاحت و تجارت ایدیبور ، حتی آوروایله قدر بیله كیدوبوردی . . حكومت ، بوخالره قارشی ابتدا لاقنده قالدی ؛ فقط ، صوكرا ، خارج ایله مناسباتك چوئالیقی كورونجه مملكتك استیلايه اوغراماسندن قورقدی ؛ آوروایلر ایله مناسباتی تحدید ایچون تدبیرلر ائخذ ایتمك باشلادی ؛ ۱۶۱۷ سنه سنده

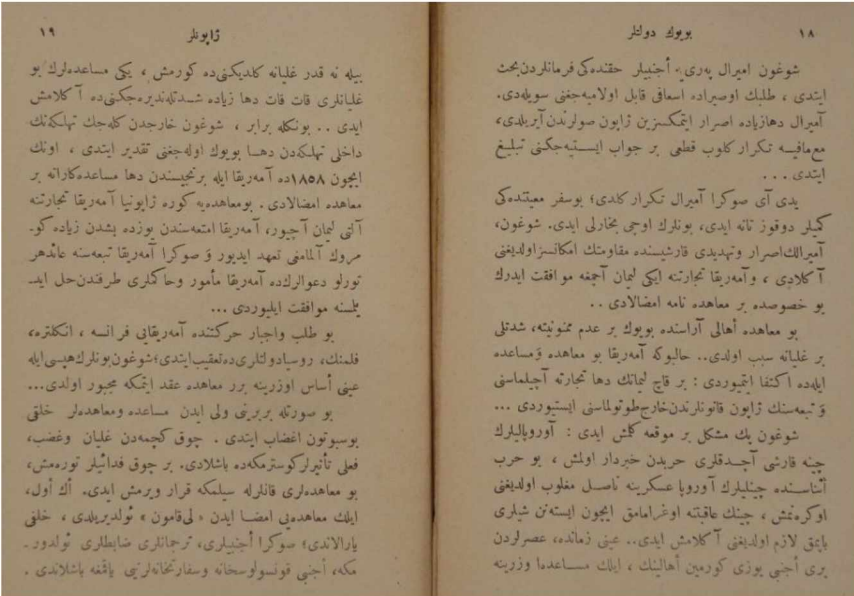
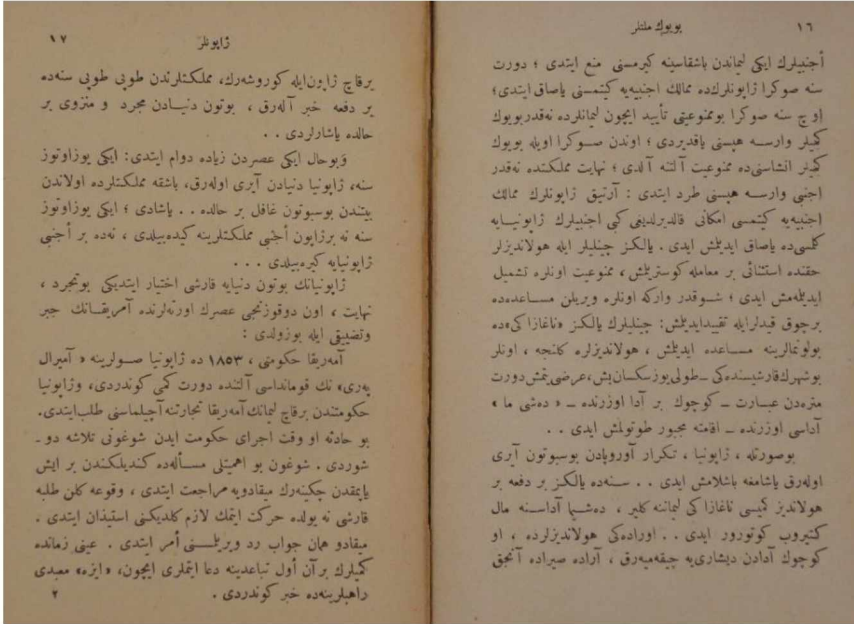
بویوك ملنلر 14

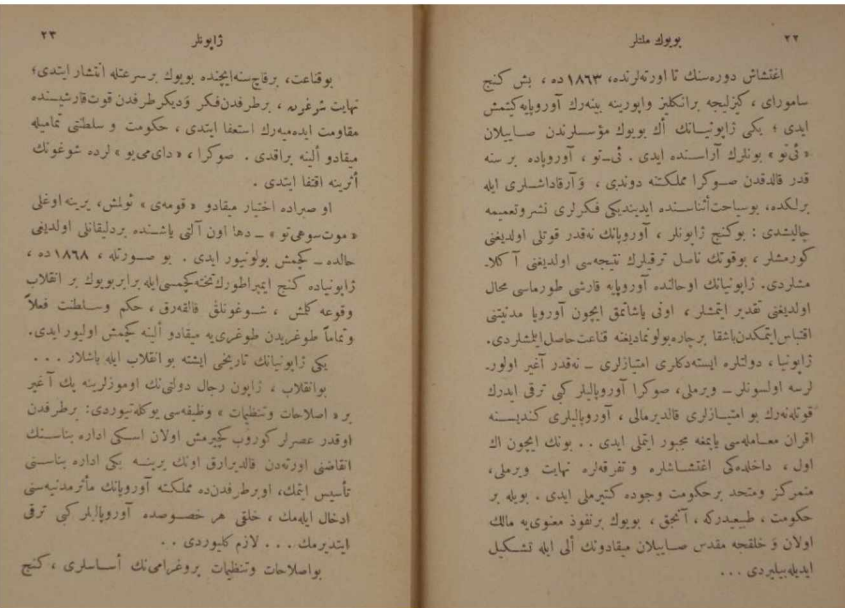
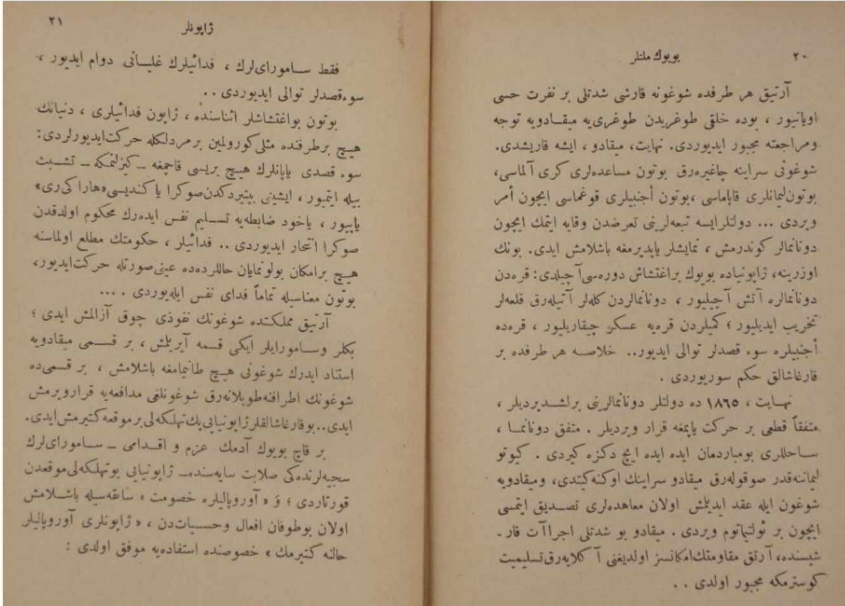
هارا کری یایه جق اولان آدم ، بره دیز چوكلوك اوطورور ، آنتاریسی بوقاریه قالدیره قارشی آچار ، خنجیری آلیه آلهوق قارشه صایار ایدی . بو سورنله دهشلن قارزندن باغیر صاقلری دیشاری به چیدنی صیراده ، آرقاسنده آقده طوران بر دوستی بوئینه بر قیلیج ایندیردك تولومنی قولابلاشدریردی . فقط باشقارلینك بولدمکی معاونتلیقی بیله رد ایدن ، باغیر صاقلری آلیریه چكوب چقارندن صوكرا بویوك بر متانشله ایرگلمه دن ، ايكلمه دن . . تولومه انتظار ایدن - ساموایلرله كورولور ایدی . . .

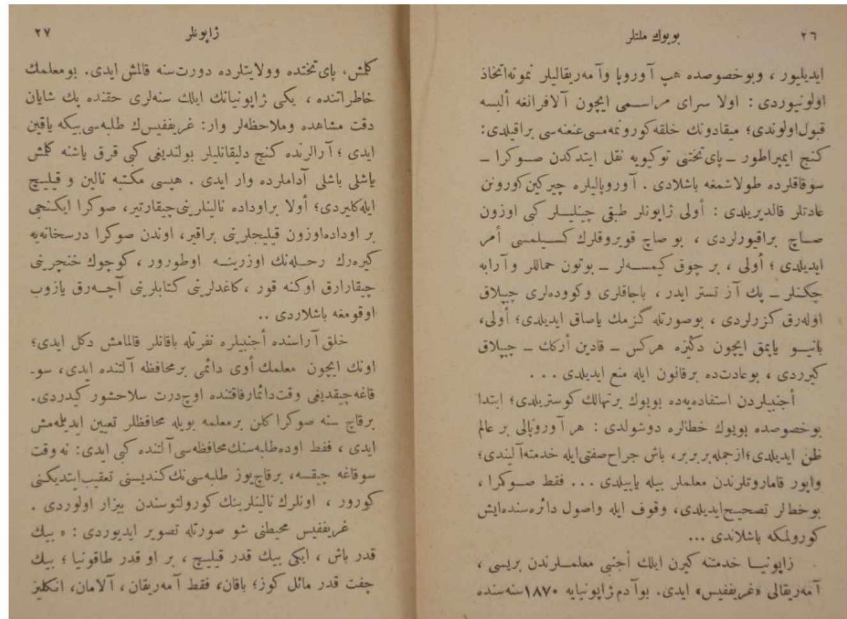
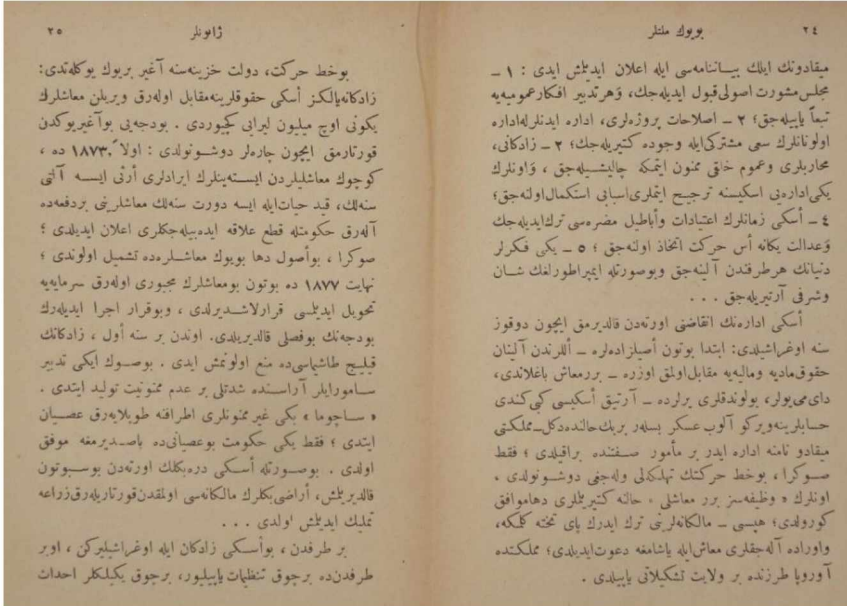
ژاپونلر ، آوروایلرله تاس ایندكاری وقت ، ایسته بوخالده ایدیلر: مدینتجه تاماچیلر کی ایدیلر ، فقط اخلاقه و حیات اجتماعیه اولنلرلرلر فرقل ایدیلر . بوتون ژاپونلارده چالیقنلق ، طبیعت و محاسنه متقویت ، دین خصوصنده مساعفه كارلی ، خاندان حكمداری به حرمت . . . وارا ایدی . بالخاصه ساموایلرله بولردن باشقه ، بویوك بر مردلك و جسورلق ده موجود ایدی: حیاتی استحقار ایتمك ، تولومدن قورقماق اونلرجه بر طبیعت نایه کی ایدی . . .

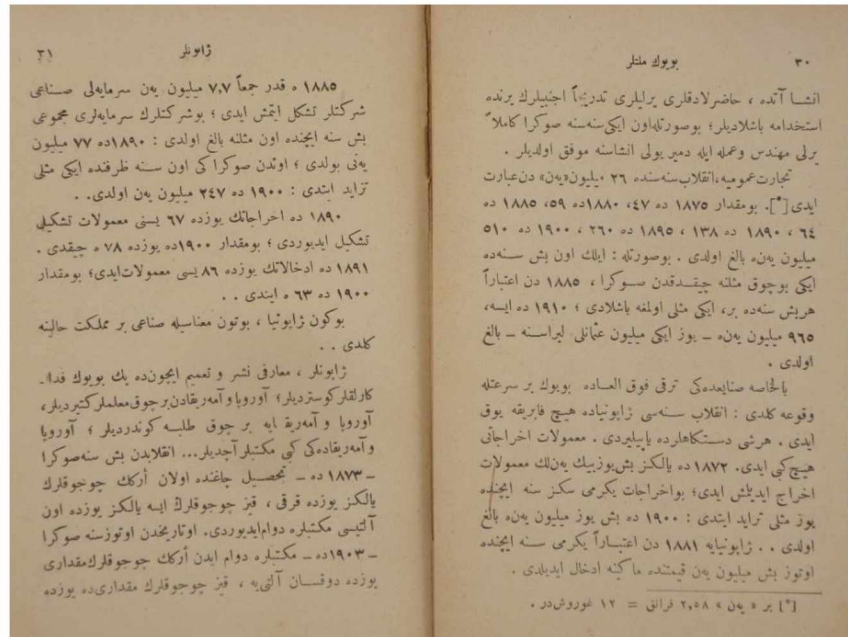
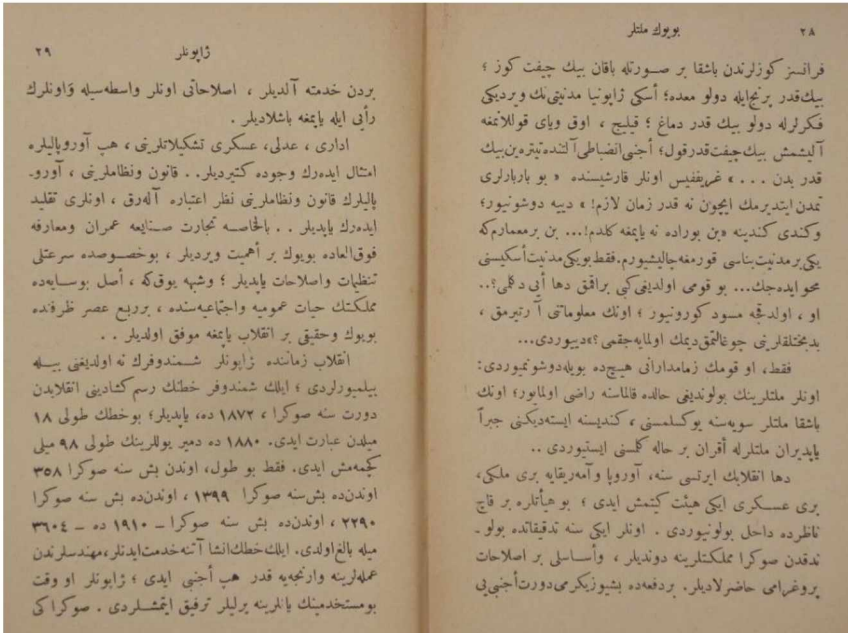
4

ژاپونلرلك آوروایلرله اینك تماسلری اون آلتنجی عصر میلادینك اوزئهلرئنده وقوعه كلدی: ژاپونیا لك اول آقاق باصان

33

ژاپونلر

ایندیلر، اوروپالیرله اُمیت القا ایتمک ایچون تنظیمه بویوک بر اهمیت ووردیلر. بو خصوصاً صولدره فوق‌العاده قوی بر فکر تعقیب کوستردیلر. نهایت ۱۸۹۸ده، آوروپا قاتون مدنیتری طرزنده بر قاتون مدنی تنظیم ونشر ایندیگری سنه، آسکی معاهده لرك بویوندوغندن قورونلمه موقیق اولدیلر...

ژاپونیا، بویوسورته کومرولک خصوصنده حریت قازاندقندن وآنجنیرلک ژاپون قوانینه تابع اولماسی تا مین ایندیکن سوکرا، دورت سنه کیبه، مکن انکترنامله براتفاق معاهدسی عقدایتدی؛ اوچ سنه سوکرا روسیابه اعلان حرب ایدرهک موقعدن وچوشینا مظلمتیلری قازاندی. بویوسورته، بویون مناسیله، «بویوک دولتلر» صیراسته کیردی.

ژاپونلر، شیمدی آزیق دها بویوک بر امل تعقیب ایدیولر: آسیاده بر عامل تمدن اولیق، بالخاصه چینیلری اولاندیرمق، آسیایی آوروپالیک بویوندوغندن قورنارمق ایستیلر. بویو بویوک امل اوغورنده، شیمدی به قدرکی املارنده اولدی قدر نایب و قالیته جالیشیلور.

ژاپونیاکی اصلاحات و تنظیمات دورسنده کورن آوروپالیر، ژاپونلر حقتده بک یاکش بر حکم ویرمشاردی: «ژاپونلر مایون کی مقلدده، تقلید خصوصنده بویوک رقابلیته مالکدره قسطئیل وابداع استمدادنن محرومدره دیشلر، وکوردگری

34

بویوک ملتر

سکسان یدی به چقدی. ۱۹۰۶ سنه میلادیه سنده تحصیل چاغنده کی اُرکک جو جوق لرك، یوزده دو قسان سکزی قیز جو جوق لرك، یوزده دو قسان اوچی مکشه کیدیلوردی؛ مکشلرده کی جو جوق لرك کوننی آتی بوجوق ملیونه بالغ اولیوز، اعدادیلرده کی کچبرلک مقداریده یوز بیکی، مسلکی مکشیلر مداوملرینک بکونف ایکی یوز الی بیکی کچوردی؛ قیزله مخصوص مکتاب عالیته طلبانیده بکری یدی بیکی بویوردی.

ژاپونیا علمی و اقتصادی ترقیاته ویردیکی بویو بویوک اهمیت سایسنده، اورود و ژاپونیا خصوصنده فوق‌العاده متین و سریع برترقی مظهر اولدی: «خدمت عسکره» اسولی انقلابدن سوکرا تأسیس ایندیکی، بردوناما وجوده کتیرمکده انقلابدن سوکرا باشلادیقی حالده، بکری یدی سنه سوکرا چینه غلبه چالاجیق، اولدن دو قوز اون سنه سوکرا ده روسیایی مغلوب ایدمک درجهده قوتلندی.

ژاپونلرک، انقلابدن سوکرا اُک نایب هدف و املارندن بریسی: آوروپالیرله جیوراً عقدایتیلش اولان معاهده نامه لرك قیدارندن قورونوق، کندیلری آوروپالیرله آمه رقابلیلر مارقان اوله رق طاینتیق ایدی. اولنر بونک ایچون تمام اوتوز سنه اوغراشمه جیور اولدیلر. دولتلرک بو معاهدلری قالدیرمغه نکی شرایطله نوقت موافقت ایدمک لری آکلامنه جالیشدیلر، آوروپا افکار عمومیسی قازانق ایچون برچوق املکر صرف

35

ژاپونلر

و عرفانه تعلق ایدن اقتباسات و تجدیداته بویوک بر اهمیت ویردیلر. ژاپونلری، اوتوز سنه ایچنده بر «قرون وسطا ملتی» جالیدن چیقارارق نام بر «عصر حاضر ملتی» حالینه کتیرن بو خط حرکت، بزم ایچون بک قیمتی بر درس عبرت در بزد. ژاپونلر کی - عصر لرجه مدت آوروپا مدنیته بیگانه قالدق، بزده - ژاپونلر کی - او مدنیته واقفاس و تمجیل احتیاجی - نی تقدیر ایتمکه احتیاج آوروپالیردن چوق اوزاقلا شددقن سوکرا باشلادق...

فی الواقع بز، - ژاپونلر کی - آوروپادن اوزاق و آوردیلر لیلر فالی بر نملکتده باشامایوردق، بالعمس آوروپالیک فانی باشنده بولویوشوردق؛ عصرلردن بری آوروپالیرله چاریشیلور، عصرلردن بری تجارت ایمانلر بزده برچوق اُنجیلر کوریلوردق. بونکله برابر او قدر یاقینیمزده حتی او قدر ایچیمزده طوران آوروپا و آوروپالیر ایله آرامزده، سانکه منوی بر سد چین ویا اوقیانوس کیر و ایش کی - عصر لرجه مدت، عالم مدنیته وقوعه کلن فکری، سنایی، سیاسی اجنایی ترقیات انقلابانن فی خبر و نصیب اوله رق وقت کچیردک...

بزو منوی مجریدن چیغمه، آوروپالیک ترقیاتندن حصه آلمغه ژاپونلر اوتوز سنه اول قراروردک: میقادونک میمنل بیاتنامه سندن اوتوز سنه اول تنظیمات خبر به فرماتی نشر ایندک.

36

بویوک ملتر

مقلد لکر ایله چوق استیزالر ایتمشاردی. ژاپونیا ده اُنی مدت قائلش سایسیندن بری ژاپونیا، بک قانیلیشم برترجمه دره دیش ایدی.

بویوکملر، بویوسوتون حسز دکل ایدی: ژاپونلر غرب مدنیته دها اُنی آکلامدان نقله باشلامشاردی، اولک ایچون ابتدا بالطبع یاکش وقتا برترجمه ایتمشاردی. فقط اولنر، آوروپا مدنیته حقیقی برسورندم تمثیله عزم ایتمشاردی؛ اولک ایچون ایلمک ترجمه دن سوکرا اطلل طومادیلر، نهایتاً اونی تصحیح واکال ایله اوغراشدیلر، ونهایت مکمل و تطبیق بر ترجمه وجوده کتیردیلر. و بو سایه ده بویوک، عصر حاضرک بویون ترقیاتندن حصه دار، بویون مناسیله شمدن ومعاصر بر ملت حالیه کندیلر.

ژاپون تاریخی بک خطوط عمومیسی حقتده ویردیکن بو ایضاحات کوسته بوردک، ژاپونلرک ترقی ایچون تعقیب ایندیکی «خط حرکت» نایب آچیق و دوزدر: ژاپونلر ترقی ایچون آوروپالیرله آمه رقابلیری تقلید ایندیلر؛ آوروپا و آمه رقابلیک نظری و عملی علوم و معارفی، اداری و حقوقی نظامات و قول تینی اقتباس ایندیلر، بو تقلید واقفاس خصوصنده بویوک بر فعالیت و شددی بر فکر تعقیب کوستردیلر، بالخاصه عمران

